

**UZŅĒMĒJDARBĪBAS FUNKCIJU
NODROŠINĀŠANAI NEPIECIEŠAMO
TERITORIJU TEMATISKAIS PLĀNOJUMS**

(PROJEKTS)

Rīgas domes Pilsētas attīstības departaments, 2016

Satura rādītājs

1. Tematiskā plānojuma nepieciešamības pamatojums

- 1.1. Tematiskā plānojuma vieta Rīgas plānošanas sistēmā
- 1.2. Tematiskā plānojuma izstrādes nepieciešamības pamatojums
- 1.3. Tematiskā plānojuma atbilstība Rīgas ilgtspējīgas attīstības stratēģijai
- 1.4. Sasniedzamais mērķis un uzdevumi

2. Uzņēmējdarbības klasifikācija

3. Rūpniecība:

- 3.1. Rūpniecības uzņēmumu klasifikācija
- 3.2. Nosacījumi rūpniecības uzņēmumu attīstībai
- 3.3. Teritorijas rūpnieciskās apbūves attīstībai
 - 3.3.1. Vējažalsas attīstības teritorija
 - 3.3.2. Čiekurkalna attīstības teritorija
 - 3.3.3. Dārziema attīstības teritorija
 - 3.3.4. Granīta ielas attīstības teritorija
 - 3.3.5. Maskavas ielas attīstības teritorija
 - 3.3.6. Ziepniekkalna attīstības teritorija
 - 3.3.7. Zaslauka attīstības teritorija
 - 3.3.8. Imantas biznesa inkubatora teritorija
 - 3.3.9. Lāčupes attīstības teritorija
 - 3.3.10. Spilves attīstības teritorija
 - 3.3.11. Bolderājas attīstības teritorija

4. Pakalpojumi

- 4.1. Pakalpojumu klasifikācija
- 4.2. Nosacījumi pakalpojumu attīstībai
- 4.3. Teritorijas pakalpojumu attīstībai (pakalpojumu centri)

Izmantoto informācijas avotu saraksts

PIELIKUMI

1. Piesārņojošo darbību (iekārtu), kurām nepieciešama B kategorijas atļauja, iedalījums pēc atbilstības vieglajai vai smagajai un pirmapstrādes rūpniecībai
2. Piesārņojošo darbību (iekārtu), kurām nepieciešama B kategorijas atļauja vai C kategorijas apliecinājums, iedalījums I un II kategorijā
3. Piesārņojošo darbību (iekārtu), kurām nepieciešama B kategorijas atļauja, iedalījums pēc atbilstības III kategorijai jeb smagajai un pirmapstrādes rūpniecībai

KARTOSHĒMAS

1. Apstrādes rūpniecības nozaru uzņēmumu attīstībai nozīmīgas teritorijas. M 1:60 000
2. Pakalpojumu centri. M 1:60 000

Izmantotie saīsinājumi

Saīsinājuma apzīmējums	Saīsinājuma skaidrojums
AZ	Aizsardzības zona
Attīstības programma	Rīgas attīstības programma 2014.–2020.gadam
ES	Eiropas Savienība
DUS	Degvielas uzpildes stacija
ha	Hektārs
IT	Informācijas tehnoloģijas
Latvija2030	Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030.gadam
milj.	Miljons
MK	Ministru kabinets
NAP2020	Latvijas Nacionālais attīstības plāns 2014.–2020.gadam
NIPP2020	Nacionālās industriālās politikas pamatnostādnes 2014.–2020.gadam
Nr.	Numurs
NVO	Nevalstiskā organizācija
RAP1995-2005	Rīgas attīstības plāns 1995.–2005.gadam
RD	Rīgas dome
RD PAD	Rīgas domes Pilsētas attīstības departaments
RTP	Rīgas teritorijas plānojums
RTP2006-2018	Rīgas teritorijas plānojums 2006.–2018.gadam
RTP2030	Izstrādes stadijā esošais Rīgas teritorijas plānojums
RVC	Rīgas vēsturiskais centrs
Stratēģija	Rīgas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030.gadam
TIAN	Teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi
TmP	Tematiskais plānojums
TP	Teritorijas plānojums
UNESCO	Apvienoto Nāciju Izglītības, zinātnes un kultūras organizācija
Uzņēmējdarbības TmP	Uzņēmējdarbības funkciju nodrošināšanai nepieciešamo teritoriju tematiskais plānojums
VARAM	Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija

1. Tematiskā plānojuma nepieciešamības pamatojums

1.1. Tematiskā plānojuma vieta Rīgas plānošanas sistēmā

Uzņēmējdarbības TmP ir izstrādāts saskaņā ar RD 22.10.2013. lēmumu Nr.307 „Par Uzņēmējdarbības funkciju nodrošināšanai nepieciešamo teritoriju tematiskā plānojuma izstrādes uzsākšanu”.

Atbilstoši Teritorijas attīstības plānošanas likumam TmP ir „teritorijas attīstības plānošanas dokuments, kurā atbilstoši plānošanas līmenim risināti specifiski jautājumi, kas saistīti ar atsevišķu nozaru attīstību (piemēram, transporta infrastruktūra, veselības aprūpes iestāžu un izglītības iestāžu izvietojums) vai specifisku tematu (piemēram, inženiertīklu izvietojums, ainaviski vērtīgas teritorijas un riska teritorijas)”¹.

Šis TmP ir sagatavots atbilstoši Latvijas Republikas normatīvajiem aktiem, tai skaitā:

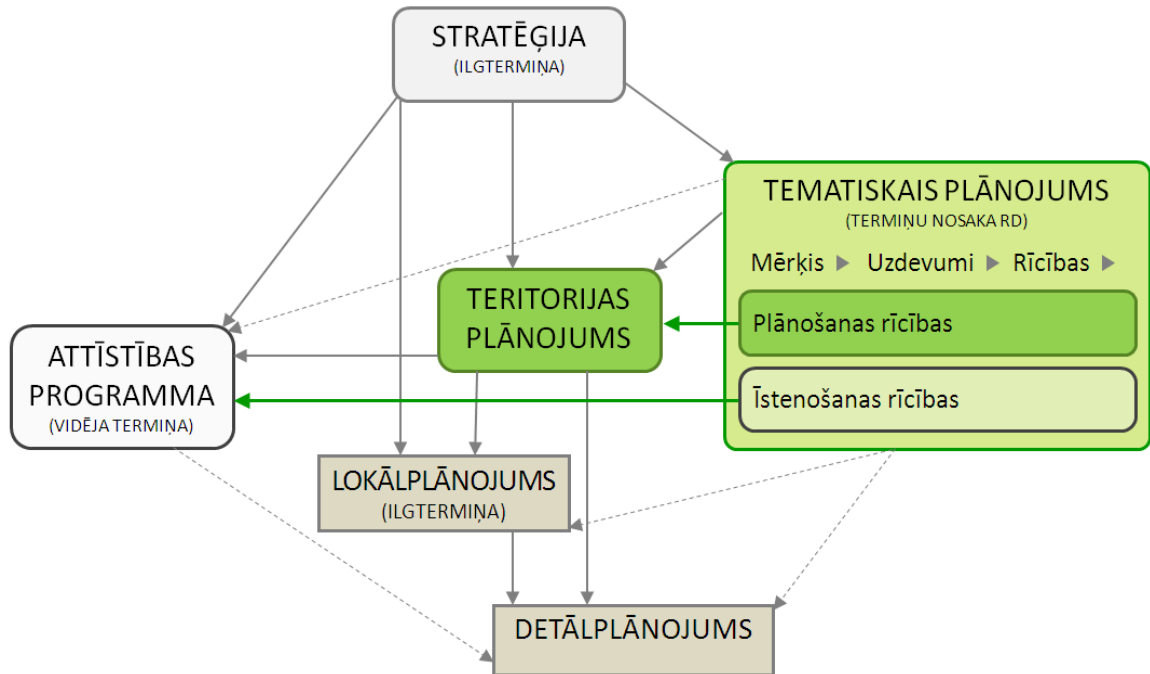
- 1) Satversme;
- 2) Civillikums;
- 3) likums „Par pašvaldībām”;
- 4) Attīstības plānošanas sistēmas likums;
- 5) Teritorijas attīstības plānošanas likums un uz tā pamata izdotie MK noteikumi;
- 6) likums „Par ietekmes uz vidi novērtējumu”;
- 7) likums „Par piesārņojumu”;
- 8) u.c.

Uzņēmējdarbības TmP ir izstrādāts ar mērķi kalpot par pamatu RTP konceptuālajai daļai atbilstoši RD 03.07.2012. lēmumam Nr.4936 „Par Rīgas teritorijas plānojuma izstrādes uzsākšanu”. Šis TmP tika vienlaicīgi izstrādāts un saskaņots ar 10 citiem TmP, kas detalizēti pēta konkrētu jautājumu specifiku un piedāvā risinājumus RTP un citiem plānošanas dokumentiem. Tā rezultātā RTP veidos šādi TmP:

1. Ainavu TmP;
2. Aizsargjoslu un aprobežojumu TmP;
3. Apstādījumu struktūras un publisko ārtelpu TmP;
4. Mājokļu attīstības TmP;
5. Meliorācijas attīstības TmP;
6. Rīgas brīvostas TmP;
7. Rīgas kultūrvēsturisko teritoriju TmP;
8. Transporta attīstības TmP;
9. Ūdens teritoriju un krastmalu TmP;
10. Uzņēmējdarbības funkciju nodrošināšanai nepieciešamo teritoriju TmP;
11. Valsts un pašvaldības funkciju nodrošināšanai nepieciešamo teritoriju TmP.

¹ Teritorijas attīstības plānošanas likums. Pieņemts Latvijas Republikas Saeimā 13.10.2011. ar grozījumiem, kas pieņemti līdz 13.02.2014.

Gan TmP, gan RTP ir hierarhiski pakārtoti Stratēģijai un kopā ar Attīstības programmu veido Rīgas attīstības plānošanas dokumentu sistēmu, kas shematiski atspoguļota 1.1. attēlā.

1.1. attēls. Rīgas attīstības plānošanas dokumentu sistēmas shēma

Kā redzams no 1.1. attēlā iekļautās shēmas, visi Rīgas attīstības plānošanas dokumenti, tostarp TmP, atrodas ciešā savstarpējā sasaistē, nodrošinot, ka Rīgas pilsētas teritorijas attīstība tiek plānota tā, lai varētu paaugstināt dzīves vides kvalitāti, ilgtspējīgi, efektīvi un racionāli izmantot teritoriju un citus resursus, kā arī mērķtiecīgi un līdzsvaroti attīstīt ekonomiku.

Katrs TmP ietver sevī TmP nepieciešamības pamatojuma sadaļu, esošās situācijas izvērtējuma sadaļu, TmP risinājumu sadaļu, kā arī sadaļu, kas raksturo TmP īstenošanas kārtību, sadarbību ar citām RD un valsts institūcijām.

TmP iekļautie risinājumi ir attiecināmi uz RD un tai pakļautām struktūrvienībām, projektu pieteicējiem un kapitāla ieguldītājiem, zemes īpašniekiem, vietējiem un ārzemju investoriem.

1.2. Tematiskā plānojuma izstrādes nepieciešamības pamatojums

Kopš dibināšanas brīža Rīgas pilsētas teritorijai kā saimnieciskās darbības īstenošanas vietai vienmēr tika pievērsta lielā Latvijas un ārvalstu uzņēmēju interese. To veicināja lielpilsētas aglomerācijas spējas, valsts galvaspilsētas statuss, pilsētas vēsturiskās attīstības īpatnības u.c. faktori.

Laika gaitā Rīga izveidojusies par Latvijas uzņēmējdarbības centru, kura ekonomiskā ietekme sniedzas ārpus Latvijas robežām.

Atbilstoši likumam „Par pašvaldībām” viena no Latvijas pašvaldību autonomajām funkcijām ir sekmēt saimniecisko darbību attiecīgajā administratīvajā teritorijā, rūpēties par bezdarba samazināšanu.²

Saimnieciskā attīstība ir viens no Rīgas pilsētas turpmākās attīstības balstiem. Tā nodrošinās ienākumus gan rīdziniekiem, šādi dodot iespēju uzturēt sevi un savu ģimeni, gan pašvaldībai – turpmākai publisko pakalpojumu un infrastruktūras attīstībai.

Plānojot Rīgas saimniecisko attīstību, ir nepieciešams ņemt vērā pašvaldības atšķirības no pārējām Latvijas pašvaldībām, ieskaitot valsts galvaspilsētas statusu un to, ka Rīga ir Latvijas un Baltijas reģiona lielākā metropole, kam, atbilstoši Latvija2030, ir jākļūst par Eiropas nozīmes kultūras, tūrisma un biznesa centru. Saskaņā ar iepriekš minēto stratēģiju Latvijā ir jāattīsta inovatīva, konkurētspējīga un uz vides saglabāšanu vērsta ekonomika un Rīgai kā valsts galvaspilsētai un ekonomikas centram šajā procesā ir īpaši liela nozīme.

Rīgas ekonomikas galvenais virzītājspēks ir uzņēmējdarbība. Tā veicina gan pilsētas attīstību, gan rada darba vietas vietējiem iedzīvotājiem. Ekonomiski aktīvo individuālo komersantu un komercsabiedrību skaita dinamika raksturo ekonomisko aktivitāti galvaspilsētas teritorijā. Uzņēmējdarbības intensitātes līmenis kalpo kā indikators, kas liecina par pilsētas uzņēmējdarbības vides atbilstību uzņēmēju un investoru darbības mērķiem.

Rīgas pašvaldība veic virkni pasākumu, lai atbalstītu uzņēmējus un radītu labvēlīgus apstākļus uzņēmējdarbības uzsākšanai un īstenošanai ilgtermiņā.

Nozīmīgs uzņēmumu attīstības un izvietojuma pārvaldības līdzeklis ir vietējās pašvaldības administratīvās teritorijas plānošana, kas ietver teritorijas izmantošanas un apbūves plānošanu. Tā tiek balstīta uz uzņēmēju vajadzību izzināšanu un risinājumu meklēšanu uzņēmējdarbības attīstībai, kas īstenojami ar teritorijas attīstības plānošanas instrumentiem – funkcionālo zonējumu, publisko infrastruktūru, teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumiem, kā arī citiem teritorijas izmantošanas nosacījumiem.

Uzņēmējdarbības attīstība Rīgā lielā mērā noteica Latvijas galvaspilsētas izaugsmi, kā arī tās teritorijas līdzšinējo izmantošanu un apbūvi. Šodienas pilsētas veidolā un

² Par pašvaldībām. Pieņemts Latvijas Republikas Saeimā 19.05.2004. ar grozījumiem, kas pieņemti līdz 08.10.2015.

teritoriju bilancē iezīmējas pilsētas ekonomikas attīstības tendences un prioritātes iepriekšējos plānošanas periodos.

Uzņēmējdarbības teritoriālā attīstība Rīgas teritorijā laika periodā no 1995. līdz 2005. gadam ir notikusi saskaņā ar RAP1995–2005, bet kopš 2006. gada – RTP2006–2018.

Nepieciešams atzīmēt, ka spēkā esošais RTP tika izstrādāts un apstiprināts Latvijas valsts ekonomiskās izaugsmes periodā, atbilstoši tā laika tautsaimniecības attīstības rādītājiem un prognozēm. Kopš tā laika ir būtiski mainījusies sociāli ekonomiskā situācija Rīgā un valstī kopumā. Laika periodā no 2008. līdz 2011. gadam globālās ekonomiskās lejupslīdes ietekmē Rīgā būtiski samazinājās celtniecības apjomi, strauji pieauga nepabeigtu celtniecības objektu skaits, netika realizēti detālplānojumi, daudzviet konstatēts un būtiski pieaug pieprasījums teritorijas atļautās izmantošanas maiņai.

Finanšu krīze aktualizēja daudzus nozīmīgus jautājumus. Tā lika pārvērtēt arī zemes izmantošanas politiku Rīgas pilsētā, jo atsākoties ekonomiskai izaugsmei valsts galvaspilsētā, spēkā esošais RTP vairs nespēja pilnībā nodrošināt pilsētas pašreizējās un arī nākotnes vajadzības, nebija labvēlīgs pilsētas infrastruktūras attīstībai, kā arī neveicināja investīciju piesaisti. Turklāt, 2011. gada 1. decembrī stājās spēkā Teritorijas attīstības plānošanas likums, kas mainīja normatīvo regulējumu šajā jautājumā, paredzot plānojumam citu detalizācijas pakāpi, kas ļauj vieglāk piemēroties mainīgajai ekonomiskajai situācijai.

Pamatojoties uz iepriekš minēto Uzņēmējdarbības TmP ietvaros, izstrādājot Rīgas teritorijas plānojumā iekļaujamos risinājumus, nepieciešams ņemt vērā gan esošo sociāli ekonomisko situāciju pilsētā un valstī, gan prognozes attiecībā uz ekonomikas izaugsmi ES un pasaulē.

Uzņēmējdarbības TmP ir pirmais uz uzņēmējdarbību orientētais Rīgas pilsētas teritorijas attīstības plānošanas dokuments. Tas izstrādāts, balstoties uz Latvijas Republikas normatīvo regulējumu un attiecīgo jomu speciālistu veiktajām izpētēm, darbā iesaistot sabiedrību, uzņēmējus un to profesionālās apvienības, valsts iestādes, pašvaldības pārvaldes struktūrvienības, kaimiņu pašvaldības, profesionālās un augstākās izglītības iestādes u.c.

Uzņēmējdarbības TmP galvenais uzdevums ir radīt priekšnoteikumus skaidru Rīgas teritorijas izmantošanas un apbūves nosacījumu definēšanai, lai uzņēmēji varētu plānot savu saimniecisko darbību, savukārt, investori – plānot savu līdzdalību pilsētas attīstībā.

Uzņēmējdarbības TmP izstrādāts, iesaistot sabiedrību un nodrošinot informācijas un lēmumu pieņemšanas atklātumu, sniedzot ikvienam interesentam iespēju iesaistīties un līdzdarboties. Sabiedrības līdzdalība Uzņēmējdarbības TmP izstrādē nodrošināta ar plašsaziņas līdzekļu palīdzību, organizējot iedzīvotāju un uzņēmēju aptaujas, apkaimju sanāksmes un tematiskos seminārus, lai uzklausītu rīdziniekus un kopīgi meklētu risinājumus kā radīt labvēlīgas iespējas uzņēmējdarbības attīstībai un veicināt uzņēmumu iekļaušanos pilsētvidē.

1.3. Tematiskā plānojuma atbilstība Rīgas ilgtspējīgas attīstības stratēģijai

Uzņēmējdarbības TmP ir plānošanas dokuments, kas ir izstrādāts, lai atbilstoši plānošanas līmenim īstenotu Rīgas ilgtermiņa attīstības stratēģiskos uzstādījumus un risinātu jautājumus, kas saistīti ar uzņēmējdarbības attīstību pašvaldības administratīvajā teritorijā.

TmP risinājumi izstrādāti, pamatojoties uz Stratēģijā noteikto Rīgas pilsētas pašvaldības ilgtermiņa attīstības redzējumu, mērķiem, prioritātēm un telpiskās attīstības perspektīvu.

Stratēģijā tiek uzsvērts, ka pašvaldības galvenais uzdevums ekonomikas attīstībā ir uzņēmējdarbības sekmēšana, tai skaitā kopā ar valsti veidojot labvēlīgu uzņēmējdarbības vidi un veicinot inovatīvu tehnisko risinājumu ieviešanu.

Līdzās saimnieciskās darbības tiesiskā regulējuma pilnveidošanai, pastāvošo administratīvo procedūru vienkāršošanai un uzņēmējiem nepieciešamo publisko pakalpojumu pieejamības un kvalitātes uzlabošanai, uzņēmējdarbības attīstībai vienlīdz nozīmīga ir ilgtspējīga pilsētvide. Tieši ar pilsētvides plānošanu pašvaldība pamatā nodrošina ilgtspējības principam atbilstošu priekšnoteikumu radīšanu uzņēmējdarbības attīstībai pašvaldības administratīvajā teritorijā. Savukārt, attīstīta ekonomika ir pilsētvides pilnveidošanas resursu avots.

Rīgas pilsētas pašvaldība, kā vienu no ilgtermiņa attīstības mērķiem ir izvirzījusi inovatīvas, atvērtas un eksportspējīgas ekonomikas attīstību (IM2). Lai līdz 2030. gadam sasniegtu izvirzīto mērķi, pašvaldība plāno veikt virkni pasākumu, tostarp īstenot pārdomātu zemes izmantošanas politiku un atbalstīt uzņēmējdarbībai nepieciešamās infrastruktūras izveidi, ar nolūku radīt uzņēmējdarbībai labvēlīgu vidi Rīgā.

Lai palielinātu rūpniecības pievienoto vērtību, Rīgas pilsētas pašvaldība sadarbībā ar valsts iestādēm plāno realizēt industriālo politiku, tam atvēlot nepieciešamās platības ražošanai stratēģiski svarīgās teritorijās.

Savukārt, lai izvairītos no jaunu, neurbanizētu teritoriju apgūšanas, Rīgas pilsētas pašvaldība plāno veicināt jau apbūvētu, bet ekonomiski neefektīvi izmantotu, t.sk. degradētu, teritoriju sakārtošanu un izmantošanu uzņēmējdarbības vajadzībām.

Ar uzņēmējdarbībai labvēlīgas vides radīšanu saistītie jautājumi ir iezīmēti arī Rīgas ilgtermiņa attīstības mērķī „*Rīga – starptautiski atpazīstama, nozīmīga un konkurētspējīga Ziemeļeiropas metropole*” (IM4), uzsverot, ka Rīgas starptautiskā konkurētspēja ir Latvijas ekonomiskās izaugsmes pamatā. Lai palielinātu Rīgas pilsētas kā biznesa darījumu vietas nozīmi un ik gadu uzņemtu starptautiski nozīmīgus, lielus pasākumus, Rīgas pilsētas pašvaldība plāno radīt priekšnoteikumus darījumu un pasākumu infrastruktūras attīstībai pilsētā.

Stratēģijā rīcības virziens „*Labvēlīga uzņēmējdarbības vide un augsta ekonomiskā aktivitāte*” (RV16) ir noteikts par vienu no prioritārajiem, lai sasniegtu Rīgas pilsētas ilgtermiņa attīstības mērķus. Šis rīcības virziens paredz, ka konsekventai un efektīvai labvēlīgas uzņēmējdarbības vides veidošanai un ekonomiskās aktivitātes paaugstināšanai pilsētas teritorijā nepieciešams izstrādāt pašvaldības atbalsta plānu

uzņēmējdarbības attīstības veicināšanai. Uzņēmējdarbības TmP risinājumi ir izstrādāti, lai kalpotu par telpiskās attīstības pamatu, izstrādājot iepriekš minēto uzņēmējdarbības atbalsta plānu.

Attīstības programmā tiek uzsvērts, ka RV16 rīcības virziena sekmīgai īstenošanai, citu uzdevumu starpā Rīgas pilsētas pašvaldība plāno aktīvi iesaistīties iniciatīvās, kas vērstas uz industriālo teritoriju izveidi un/vai attīstību tās teritorijā.

Rīgas pilsētas telpiskajā attīstībā īpašu uzmanību tiek paredzēts pievērst apkaimēm un to funkcionālajiem centriem. Lai ilgtermiņā apkaimju centros nodrošinātu daudzveidīgu pakalpojumu klāstu un uzlabotu katra dzīvojamā rajona funkcionalitāti un pievilcību, Uzņēmējdarbības TmP ietvaros ir izstrādāti risinājumi pakalpojumu centru sistēmas attīstībai Rīgas pilsētā.

Stratēģijā ir noteiktas prioritārās attīstības teritorijas, kuru attīstība ir stratēģiski nozīmīga visas pilsētas mērogā. Ņemot vērā, ka prioritārās attīstības teritorijas lielākoties ir vietas, kurās jau pašlaik notiek vai tuvākajā laikā tiek plānota aktīva saimnieciskā darbība, to attīstība ir tieši vai pastarpināti saistīta ar atbalstu uzņēmējdarbības funkciju īstenošanai Rīgas pilsētā vidējā un ilgtermiņā.

Viena no Rīgas pilsētas pašvaldības stratēģiskajām nostādnēm pilsētvides attīstībai ir pārdomāta industriālā attīstība (SN8), kas norāda uz nepieciešamību veicināt ražošanas nozaru attīstību, ierobežojot industriālo teritoriju platību samazināšanos, vienlaikus nosakot Rīgas pilsētas pašvaldības lomu un ieguldījumu industriālo teritoriju attīstīšanā.

Stratēģijā tiek uzsvērts, ka atbilstoši pilsētvides un ekonomiskās attīstības tendencēm izvērtējama ir smagās ražošanas objektu atrašanās tiešā RVC AZ tuvumā. Smago ražošanu pēc iespējas tiek paredzēts koncentrēt speciāli tam izveidotos industriālos parkos – Granīta ielā, Spilvē un Vienības gatves teritorijā.

Uzņēmējdarbības TmP risinājumi ir izstrādāti, ievērojot Stratēģijas īstenošanas principus.

2. Uzņēmējdarbības klasifikācija

Uzņēmējdarbība ir pilsētas ekonomiskās attīstības dzinējspēks. Veiksmīga uzņēmumu pastāvēšana un darbība, nodrošinot iedzīvotājus ar darba vietām un ienākumiem, vairojot pilsētas ienākumus un labklājību, ir būtiska, lai sekmētu Rīgas un, ņemot vērā Rīgas kā galvaspilsētas ietekmi uz valsts kopējo ekonomiku, arī visas valsts attīstību.

Uzņēmējdarbība Rīgā tradicionāli attīstījies ciešā sasaistē ar dzīvojamo apbūvi. Līdz ar industrializācijas attīstību un pilsētas izplešanos 19. gs. otrajā pusē ap dzelzceļiem, lielajiem ceļiem un ūdensmalās veidojās noteiktu smagās rūpniecības nozaru apbūve, kam apkārt attīstījās strādniekiem paredzēto dzīvojamo māju rajoni, aizsākot Rīgas priekšpilsētu veidošanos. Mazie un vidējie uzņēmumi izvietojās visā pilsētas teritorijā, veidojot mozaīkveida struktūru. Pieaugot pilsētas mērogam un attīstoties apdzīvojuma intensitātei, tolaik attālie pilsētas rajoni aizvien pietuvinājās centram.

20. gs. vidū, mainoties valsts pārvaldes un ekonomiskajai sistēmai, mainījās pieeja gan rūpnieciskās, gan dzīvojamās apbūves veidošanai. Tika veidotas liela mēroga monofunkcionālās teritorijas, rūpniecības objektu izvietojumā uzsvars bija uz ekonomisko izdevīgumu, mazāk ņemot vērā darbības ietekmi uz iedzīvotājiem un apkārtējo vidi.

Līdz ar Latvijas valstiskās neatkarības atjaunošanas uzņēmējdarbības attīstība piedzīvojusi būtiskas pārmaiņas, no valsts diktētas plānveida ekonomikas pārejot uz tirgus regulētu ekonomiku. Milzīgo rūpnīcu korpusu un tiem nepieciešamo plašo ražošanas teritoriju pielāgošana jaunajiem apstākļiem daudzviet noritēja neveiksmīgi. Tāpēc, izstrādājot RTP2030, viens no būtiskākajiem uzdevumiem ir izsvērt, kur turpmāk veicināt uzņēmējdarbības, īpaši rūpniecības attīstību, izvērtējot teritorijas, kur jau šobrīd tiek novērota ražošanas objektu ģeogrāfiskā koncentrācija, un kādreiz saimnieciski izmantotas un apbūvētas, bet šobrīd pamestas vai nepilnvērtīgi izmantotas teritorijas.

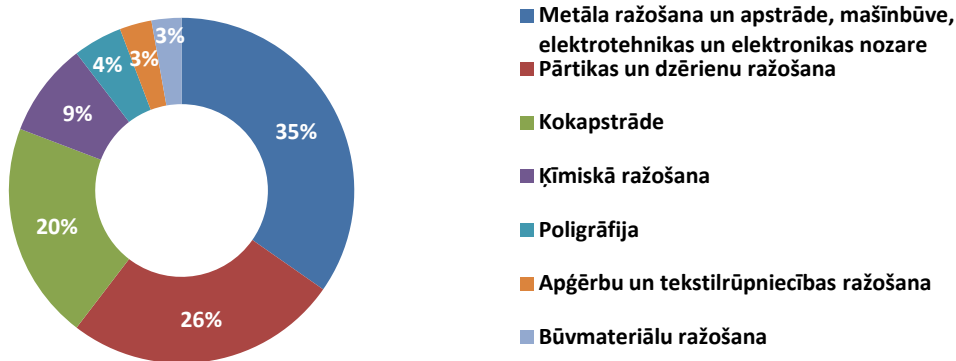
Teritorijas plānojuma galvenais uzdevums ir izstrādāt noteikumus, kas novērstu iespējamus un mazinātu esošos konfliktus starp dzīvojamās apbūves un uzņēmējdarbības, īpaši rūpniecības, attīstību, vienlaikus nevajadzīgi neaprobežojot uzņēmējus un to uzņēmējdarbības attīstību. Konfliktsituāciju veidošanās īpaši raksturīga ir uzņēmumu saimnieciskās darbības ietekmēm saskaroties ar iedzīvotāju interesēm.

Uzņēmējdarbība iedalāma divās lielās grupās – rūpniecība un pakalpojumi. Vērtējot pēc mēroga, lielāka ietekme uz apkārtējām teritorijām ir rūpniecības uzņēmumiem, tāpēc jaunu rūpniecības uzņēmumu izvietošana un esošo uzņēmumu darbības paplašināšana ir vērtējama pēc dažādiem kritērijiem, kas raksturo iespējamo ietekmi uz apkārtējo teritoriju vides kvalitāti un attīstību.

Rūpniecība ir viena no nozīmīgākajām Rīgas pilsētas tautsaimniecības nozarēm, kas veicina gan pilsētas attīstību, gan rada darba vietas iedzīvotājiem. Apstrādes rūpniecības uzņēmumu kopējais apgrozījuma apjoms ir 1,5 miljardi eiro.³

³ Uzņēmējdarbības funkciju nodrošināšanai nepieciešamo teritoriju telpiskās struktūras izstrāde. SIA "Grupa93", Rīga, 2015

Lielāko īpatsvaru Rīgas pilsētas rūpniecības uzņēmumu radītajā apgrozījumā šobrīd ieņem metāla ražošana un apstrāde, mašīnbūve, elektrotehnikas un elektronikas nozare – 35 %. Otrā lielākā rūpniecības apakšnozare ir pārtikas un dzērienu ražošana – 26 %. Nedaudz mazāks īpatsvars ir kokapstrādes nozarei – 20 %.

2.1. attēls. Apstrādes rūpniecības apakšnozaru īpatsvars kopējā Rīgas pilsētas rūpniecības uzņēmumu radītajā apgrozījumā

Apstrādes rūpniecības nozares uzņēmumi, salīdzinājumā ar citām Rīgas pilsētas ekonomikas nozarēm, ir izvietoti izteikti koncentrēti. Šobrīd lielākie apstrādes rūpniecības klasteri ir izvietoti gan Daugavas labajā, gan kreisajā krastā, koncentrējoties Rīgas pieostas apkaimēs, kā arī gar dzelzceļu līnijām un pilsētas maģistrālēm. Esošais apstrādes rūpniecības nozaru uzņēmumu klasteru izvietojums ir telpiskais pamats apstrādes rūpniecības tālākai izaugsmei, tomēr, vērtējot tālākās attīstības perspektīvas, jāreķinās ar uzņēmumu novietojumu attiecībā pret dzīvojamām zonām. Arī Rīgas centra teritorijā darbojas vairāki lieli apstrādes rūpniecības uzņēmumi, kas vēsturiski attīstījušies šajā pilsētas daļā. Centrā esošie uzņēmumi lielākoties ir pārtikas un dzērienu apstrādes rūpniecības uzņēmumi, vieglās rūpniecības uzņēmumi vai uzņēmumi, kuri veic vidi nepiesārņojošu darbību.⁴

Ar pakalpojumu sniegšanu saistītas uzņēmējdarbības ietekme uz pilsētvidi ir saistīta ar objekta mērogu, kā arī darbības specifiku, kam var būt nepieciešama piesārņojošas darbības atļauja, taču kopumā pakalpojumu sniegšana ir darbība, kas savietojama ar dzīvojamo un publisko apbūvi.

RTP2006-2018 īstenošanas laikā kopējā Rīgas pilsētas ekonomikas nozaru struktūrā pieaudzis komercpakalpojumu, tirdzniecības jomu, transporta un sakaru, kā arī finanšu starpniecības nozares īpatsvars, kas veicinājis pieprasījumu pēc komerciālām platībām. Sekojot šim pieprasījumam, Rīgas pilsētvidē parādījās jauni pakalpojumu nozares objekti – tirdzniecības centri, banku centrālie biroju nami, noliktavu un biroju kompleksi gan pilsētas centrā, gan attālākās apkaimēs.⁵

⁴ Uzņēmējdarbības funkciju nodrošināšanai nepieciešamo teritoriju telpiskās struktūras izstrāde. SIA "Grupa93", Rīga, 2015

⁵ Rīga – pilsēta, kas dzīvo... 2009-2012. Rīga: Rīgas domes Pilsētas attīstības departaments, 2012.

2014. gada oktobrī pētījuma „Uzņēmējdarbības funkciju nodrošināšanai nepieciešamo teritoriju telpiskās struktūras izstrāde” ietvaros veiktās Rīgas uzņēmēju aptaujas rezultāti liecina, ka apkalpes objektu izvietojuma īpatnības ir atbilstoši nozares specifikai.⁶

- 1) būvniecības nozares uzņēmumi ir elastīgi attiecībā pret pakalpojuma sniegšanas vietu un pēc nepieciešamības var pārvietot savu saimniecisko darbību. To faktiskā darbība – būvniecības darbi – tiek veikti ar būvniecības uzņēmumu biroju nesaistītās vietās;
- 2) informācijas un komunikāciju pakalpojumu nozares uzņēmumi izvietoti, galvenokārt, Rīgas pilsētas centrā, kur to koncentrācija ir lielāka, salīdzinoši ar citu nozaru uzņēmumiem. Pārējā Rīgas teritorijā informācijas un komunikācijas pakalpojumu nozares uzņēmumi ir izvietoti salīdzinoši vienmērīgi;
- 3) transporta un uzglabāšanas nozares uzņēmumi (kravu pārvadājumi, pasažieru pārvadājumi, dzelzceļa transports, gaisa transports, pasta un kurjeru pakalpojumi) Rīgas teritorijā ir izkārtoti nevienmērīgi, tomēr vairāk koncentrējas ārpus centra. Pilsētas centrā vairāk koncentrēti pasta un kurjeru pakalpojumi, arī pasažieru pārvadājumu uzņēmumi (galvenokārt, Centrālās dzelzceļa stacijas un autoostas tuvumā). Kravu pārvadājumu nozares uzņēmumi pamatā atrodas pie lielākajām pilsētas maģistrālēm, kas ir arī ievadi/izvadi no Rīgas virzienā uz Daugavpili, virzienā uz lidostu, gar Brīvības ielas asi, pie Rīgas brīvostas teritorijas un virzienā uz Jelgavu;
- 4) tūrisma nozares uzņēmumi Rīgas teritorijā ir izvietoti, galvenokārt, pilsētas centrā, kas skaidrojams ar lielo iedzīvotāju un tūristu koncentrāciju, kā arī citu tūrisma uzņēmējdarbībai svarīgu objektu izvietojumu (muzeji, ēdināšanas uzņēmumi, veikali). Neliela tendence tūrisma uzņēmumu (galvenokārt, viesnīcas) izvietojumā ir atrašanās vieta virzienā uz lidostu;
- 5) profesionālo, zinātnisko un tehnisko pakalpojumu nozares uzņēmumu izvietojums Rīgas pilsētā ir vērtējams kā izkliedēts, bez izteiktas teritoriālas koncentrācijas, ko nosaka katra uzņēmuma specializācija un darbības joma.

Iedzīvotājiem sniegto komercpakalpojumu piedāvājums, galvenokārt, ir atkarīgs no pieprasījuma, kā arī uzņēmēju ieinteresētības un iespējām sniegt konkrētu pakalpojumu pilsētas iedzīvotājiem, ņemot vērā uzņēmējdarbībai pieejamās teritorijas, esošo tehnisko infrastruktūru u.c. priekšnoteikumus.

Ņemot vērā, ka pakalpojumu uzņēmumu saimnieciskā darbība un attīstība ir tieši atkarīga no apmeklētājiem, to izvietojums tiek maksimāli pietuvināts esošajiem un potenciālajiem klientiem. Mūsdienās apkalpes objekti ir Rīgas pilsētas teritoriju ar mājokļa funkciju neatņemama sastāvdaļa. Līdz ar to, arvien aktuālāks kļūst jautājums par apkalpes objektu ietekmi uz iedzīvotājiem un vidi, kurā viņi dzīvo, strādā un atpūšas.

RTP2030 izstrādes ietvaros īstenoto sabiedrības līdzdalības pasākumu „Iedzīvotāju sanāksmes apkaimēs”⁷ un „Apkaimju gids”⁸ rezultāti rāda, ka galvenie konfliktu cēloņi starp iedzīvotājiem, uzņēmējiem, apkaimju biedrībām u.c. interešu grupām ir:

⁶ Uzņēmējdarbības funkciju nodrošināšanai nepieciešamo teritoriju telpiskās struktūras izstrāde. SIA “Grupa93”, Rīga, 2015

⁷ Rīgas teritorijas plānojuma līdz 2030. gadam izstrādes ietvaros īstenotais sabiedrības līdzdalības pasākums „Iedzīvotāju sanāksmes apkaimēs”, sanāksmju protokoli. Rīga: 2013.

- 1) uzņēmumu saimnieciskās darbības radītais vides piesārņojums – nepatīkamas smakas, putekļi, dūmi, vibrācijas, troksnis u.c.;
- 2) ar uzņēmumu saimnieciskās darbības nodrošināšanu saistīta kravas autotransporta radītā ietekme uz pilsētvidi – augsts satiksmes intensitātes līmenis, liela satiksmes infrastruktūras noslodze un nolietojums, kā arī transporta radītais troksnis, vibrācijas, pārvadājamo materiālu nobirumi un nolijumi u.c.

Uzņēmumu un pilsētas iedzīvotāju līdzaspastāvēšanas konfliktsituāciju izpēte dažādās Rīgas pilsētas apkaimēs ļauj secināt, ka to cēloņi un raksturs ir atšķirīgi. Tos, galvenokārt, nosaka apkaimes izvietojums, vēsturiskās attīstības īpatnības, kā arī apkaimes teritorijā strādājošo rūpniecības uzņēmumu nozares specifika.

Atsevišķa uzņēmumu grupa ir paaugstinātas bīstamības objekti, kuru saimnieciskā vai cita veida darbība ir saistīta ar enerģijas ražošanu un uzkrāšanu, elektromagnētisko starojumu, ugunsnedrošu, sprādzienbīstamu, bīstamu ķīmisku vielu un produktu, bīstamo atkritumu, augu karantīnas organismu, bioloģiski aktīvu un radioaktīvu vielu, kodolmateriālu un to atkritumu pārstrādi, apstrādi, ražošanu, lietošanu, uzglabāšanu un transportēšanu tādos daudzumos, kas katastrofu vai citu faktoru iedarbības dēļ var nodarīt kaitējumu cilvēkiem, īpašumam un videi ārpus objekta teritorijas.⁹

Saskaņā ar MK 2007. gada 18. septembra noteikumiem Nr. 626 „Noteikumi par paaugstinātas bīstamības objektu noteikšanas kritērijiem un šo objektu īpašnieku (valdītāju, apsaimniekotāju) pienākumiem riska samazināšanas pasākumu nodrošināšanai” Rīgas pilsētas teritorijā esošie paaugstinātas bīstamības objekti atbilstoši šo objektu kaitējuma iespējamam apjomam tiek iedalīti trīs grupās:

- 1) valsts nozīmes paaugstinātas bīstamības objekti;
- 2) reģionālas nozīmes paaugstinātas bīstamības objekti;
- 3) vietējas nozīmes paaugstinātas bīstamības objekti.

Paaugstinātas bīstamības objektu skaits ir mainīgs lielums, ko nosaka saimnieciskās darbības attīstība paaugstinātas bīstamības objektos, izmaiņas attiecīgo jomu regulējošajos normatīvajos aktos u.c. faktori.

Paaugstinātas bīstamības objekti Rīgas pilsētas teritorijā ir izvietoti Daugavas abos krastos. Valsts nozīmes un reģionālās nozīmes paaugstinātas bīstamības objekti atbilstoši to saimnieciskās darbības specifikai, galvenokārt, atrodas Rīgas brīvdostas teritorijā un gar dzelzceļu līnijām, tādēļ jautājumi un iespējamie risinājumi saistībā ar objektu izvietojumu, ietekmi uz apkārtējo teritoriju attīstību, drošības risku aizsargjoslu noteikšanu skatīti Rīgas brīvdostas teritorijas tematiskajā plānojumā.

Savukārt vietējas nozīmes paaugstinātas bīstamības objekti, kas veido lielāko paaugstinātas bīstamības objektu grupu, lielākoties ir DUS, GUS un tamlīdzīgi objekti. Saskaņā ar MK 2013. gada 30. aprīļa noteikumos Nr.240 “Vispārīgie teritorijas plānošanas, izmantošanas un apbūves noteikumi” iekļauto teritorijas izmantošanas veidu klasifikatoru DUS, GUS un

⁸ Rīgas teritorijas plānojuma līdz 2030. gadam izstrādes ietvaros īstenotais sabiedrības līdzdalības pasākums „Apkaimju gids” sanāksmju protokoli. Rīga: 2015.

⁹ Civilās aizsardzības likums. Pieņemts Latvijas Republikas Saeimā 05.10.2006. ar grozījumiem, kas pieņemti līdz 07.03.2013.

transportlīdzekļu apkopes stacijas iekļautas tirdzniecības un pakalpojumu objektu apbūves grupā, tāpēc šo objektu izvietošana skatāma pakalpojumu nodrošināšanas nepieciešamības kontekstā.

3. Rūpniecība

3.1. Rūpniecības uzņēmumu klasifikācija

Spēkā esošajā RTP2006-2018 rūpniecības uzņēmumi iedalīti vieglās ražošanas uzņēmumos un vispārējās ražošanas uzņēmumos. Uzņēmuma piederību vienai vai otrai grupai nosaka pēc piesārņojošās darbības atļaujas kategorijas nepieciešamības un darbības veida atbilstoši MK 2010. gada 30. novembra noteikumiem Nr. 1082 “Kārtība, kādā piesakāmas A, B un C kategorijas piesārņojošās darbības un izsniedzamas atļaujas piesārņojošo darbību veikšanai”, kā arī pēc izmantotajām bīstamajām ķīmiskajām vielām – līdz 2015. gadam atbilstoši MK 2002. gada 15. marta noteikumiem Nr. 107 “Ķīmisko vielu un ķīmisko produktu klasificēšanas, marķēšanas un iepakojšanas kārtība”, bet no 2015. gada saskaņā ar EP regulu Nr. 1272/2008 “Par vielu un maisījumu klasificēšanu”.

Saskaņā ar RTIAN 2. punktā sniegto terminu skaidrojumu vieglās ražošanas uzņēmums ir ēka vai tās daļa, kas paredzēta ražošanai, montēšanai, pārstrādāšanai un remontēšanai, kā arī materiālu, iekārtu un jebkādu citu preču, vielu vai lietu glabāšanai, uzkrāšanai, komplektēšanai un iesaiņošanai, un, veicot attiecīgo darbību, netiek izmantotas videi, cilvēka veselībai bīstamas vielas un maisījumi.

Savukārt vispārīgās ražošanas uzņēmums ir ēka vai tās daļa, kas paredzēta ražošanai, montēšanai, pārstrādāšanai un remontēšanai, kā arī materiālu, iekārtu un jebkādu citu preču, vielu vai lietu glabāšanai, uzkrāšanai, komplektēšanai un iesaiņošanai, un veicot attiecīgo darbību, tiek izmantotas videi, cilvēka veselībai bīstamas vielas un maisījumi.

Tikai vieglās ražošanas uzņēmumu attīstība RTP2006-2018 ir atļauta:

- 1) Jauktas apbūves teritorijās ar dzīvojamo apbūvi (J),
- 2) Jauktas apbūves teritorijās ar ražošanas un komercdarbības funkciju (J_R),
- 3) Ostas jauktas apbūves teritorijās (O_J)
- 4) Lidlauka teritorijas jauktas apbūves teritorijās (L_J).

Savukārt vispārīgās ražošanas uzņēmumu attīstība ir atļauta:

- 1) Jauktas apbūves teritorijās ar ražošanas un komercdarbības funkciju (J_R),
- 2) Ražošanas un komercdarbības apbūves teritorijās (R),
- 3) Jūras ostas apbūves teritorijās (O_o),
- 4) Ostas ražošanas un komercdarbības apbūves teritorijās (O_R)
- 5) Lidlauka teritorijas ražošanas un komercdarbības apbūves teritorijās (L_R).

RTP2030 rūpniecības uzņēmumu klasifikācija veicama, vadoties pēc MK 2013. gada 30. aprīļa noteikumu Nr. 240 “Vispārīgie teritorijas plānošanas, izmantošanas un apbūves noteikumi” regulējuma, kur teritorijas izmantošanas veidu klasifikatorā ir definēti tādi teritorijas izmantošanas veidi kā “Vieglās rūpniecības uzņēmumu apbūve” un “Smagās rūpniecības un pirmapstrādes uzņēmumu apbūve”, sniedzot arī teritorijas izmantošanas veidu aprakstu. Tomēr MK noteikumos iekļautais apraksts ir vispārīgs un neatbilstoši uzņēmumu patieso ietekmi uz apkārtējo pilsētvidi, kā arī, nedefinējot noteikumos izmantoto terminu

“būtisks piesārņojums”, rada nepamatotus aprobežojumus nozarēm, kas nerada būtisku piesārņojumu citu normatīvo aktu izpratnē, bet ir iekļautas smagās rūpniecības un pirmapstrādes uzņēmumu apbūves definīcijā. Tāpēc rūpniecības uzņēmumu klasificēšanai nepieciešami vēl citi kritēriji, lai izvērtētu uzņēmuma darbības iespējamo ietekmi uz vidi.

Saskaņā ar MK 2013. gada 30. aprīļa noteikumos Nr. 240 “Vispārīgie teritorijas plānošanas, izmantošanas un apbūves noteikumi” iekļauto funkcionālo zonu iedalījumu un atļauto teritorijas izmantošanu vieglās rūpniecības uzņēmumu attīstība ir atļauta Jaukta centra apbūves teritorijās (JC), savukārt smagās rūpniecības un pirmapstrādes uzņēmumu attīstība – Rūpnieciskās apbūves teritorijās (R) un Tehniskās apbūves teritorijās (TA).

Arī RTP2030 uzņēmumu klasificēšanai ir lietderīgi izmantot RTP2006-2018 praksi iedalīšanai vienā vai otrā ražošanas kategorijā uzņēmumus vērtēt pēc piesārņojošās darbības atļaujas kategorijas, darbības veida, kā arī pēc izmantotajām bīstamajām ķīmiskajām vielām. Taču, lai atvieglotu uzņēmuma darbības iespējamās ietekmes uz vidi iespējami precīzāku noteikšanu, nepieciešams izveidot uz spēkā esošajiem normatīvajiem aktiem balstītu izvērtēšanas sistēmu, ieviešot tādas papildus izvērtējuma kritērijus kā uzņēmuma izmantoto bīstamo ķīmisko vielu un darbības apjoms.

Lai izvērtētu, vai uzņēmuma darbībā izmantoto bīstamo ķīmisko vielu apjoms atbilst vieglās vai smagās rūpniecības kategorijai, ir pielietojami MK 2007. gada 18. septembra noteikumi Nr. 626 “Noteikumi par paaugstinātas bīstamības objektu noteikšanas kritērijiem un šo objektu īpašnieku (valdītāju, apsaimniekotāju) pienākumiem riska samazināšanas pasākumu nodrošināšanai”, kur noteiktas bīstamās ķīmiskās vielas un to kvalificējošie daudzumi.

Savukārt uzņēmuma darbības apjoma atbilstības vieglajai vai smagajai rūpniecībai klasificēšana veicama, izmantojot MK 2010. gada 30. novembra noteikumu Nr. 1082 “Kārtība, kādā piesakāmas A, B un C kategorijas piesārņojošās darbības un izsniedzamas atļaujas piesārņojošo darbību veikšanai”, pieņemot, ka piesārņojošās darbības (iekārtas), kam nepieciešama A kategorijas atļaujas, visas ir kvalificējamas kā smagā rūpniecība, savukārt darbības, kam nepieciešama B kategorijas atļauja vai C kategorijas apliecinājums, ir izvērtējamas. Priekšlikums B un C kategorijas piesārņojošo darbību sadalījumam pēc atbilstības vieglajai vai smagajai rūpniecībai apkopots 1. pielikumā.

Lai mazinātu rūpniecības uzņēmumu darbības ietekmi uz dzīvojamo un publisko apbūvi un nodrošinātu jaunu un esošo rūpniecības uzņēmumu attīstību tam atbilstošās vietās, RTP2030 ieteicams iedalīt rūpnieciskās darbības trīs kategorijās, kur pirmās divas ir atbilstošas vieglajai rūpniecībai, bet trešā – smagajai un pirmapstrādes rūpniecībai.

Vieglās rūpniecības uzņēmumu iedalījums I un II kategorijas uzņēmumos nepieciešams, lai nodalītu uzņēmumus, kuru izvietošana un attīstība netraucē dzīvojamās un publiskās apbūves attīstībai, no uzņēmumiem, kuru tuvumā dzīvojamā un publiskā apbūve ir pieļaujama, taču tās attīstība nebūtu veicināma, jo uzņēmuma darbības dēļ nav iespējams nodrošināt augstu dzīvojamās vides kvalitāti. Priekšlikums vieglajai rūpniecībai atbilstošo darbību iedalījumam I un II kategorijā apkopots 2. pielikumā.

Smagās rūpniecības uzņēmumi ietilpst III kategorijā, tajā iekļaujami visi uzņēmumi, kas veic piesārņojošas darbības, kam saskaņā ar MK 2010. gada 30. novembra noteikumu Nr. 1082

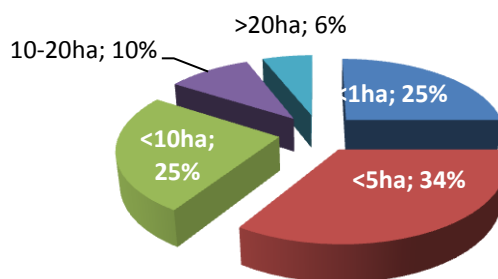
“Kārtība, kādā piesakāmas A, B un C kategorijas piesārņojošās darbības un izsniedzamas atļaujas piesārņojošo darbību veikšanai” prasībām nepieciešamas A kategorijas atļaujas, kā arī uzņēmumi, kas veic lielāko daļu B kategorijas piesārņojošās darbības un/vai atsevišķas C kategorijas piesārņojošās darbības (3. pielikums).

Īpaša uzņēmējdarbības nozare ir atkritumu apsaimniekošana un pārstrāde, kas MK 2013. gada 30. aprīļa noteikumu Nr. 240 “Vispārīgie teritorijas plānošanas, izmantošanas un apbūves noteikumi” teritorijas izmantošanas veidu klasifikatorā noteikta kā atsevišķs teritorijas izmantošanas veids rūpnieciskās apbūves un teritorijas izmantošanas grupā. Līdz noteiktam apjomam¹⁰ atkritumu savākšana ir pakalpojums, ko saskaņā ar Atkritumu apsaimniekošanas likumu pašvaldībai ir nepieciešams nodrošināt iedzīvotājiem. Taču, pārsniedzot šo apjomu, atkritumu apsaimniekošana un pārstrāde kļūst par piesārņojošu darbību, kas atstāj negatīvu ietekmi uz vidi un nav pieļaujama dzīvojamās un publiskās apbūves teritoriju tuvumā. Tāpēc RTP2030 atkritumu apsaimniekošanas un pārstrādes uzņēmumu apbūve pieļaujama tikai speciāli tam noteiktās funkcionālajās zonās, kur atļautā izmantošana ir rūpnieciskā apbūve un teritorijas izmantošana – Rūpnieciskās apbūves teritorija (R) un Tehniskās apbūves teritorija (TA).

3.2. Nosacījumi rūpniecības uzņēmumu veidošanai un attīstībai

Rūpniecība, īpaši apstrādes rūpniecība, ir viena no būtiskākajām tautsaimniecības nozarēm gan Latvijā, gan Rīgā. Tās produkcija veido pamatdaļu no valsts eksporta, tādēļ rūpniecības uzņēmumiem un to izvietojumam ir jāpievērš īpaša uzmanība, lai nekavētu un neaprobežotu uzņēmumu darbību, vienlaikus nodrošinot dzīvojamās un publiskās apbūves teritoriju veiksmīgu attīstību.

80% no visu Rīgas pilsētas ražošanas uzņēmumu apgrozījuma veido 154 uzņēmumi, kuru apgrozījums ir lielāks nekā 2 miljoni eiro. 25 % no šiem uzņēmumiem aizņem teritoriju, kas ir mazāka nekā 1 ha, savukārt tikai 6 % uzņēmumu izmanto teritoriju, lielāku par 20 ha.¹¹

1. attēls. Pēc apgrozījuma būtiskāko Rīgas uzņēmumu dalījums atbilstoši to aizņemtajai platībai.

Vērtējot uzņēmumu aizņemtās teritorijas kontekstā ar ietekmi uz pilsētvidi, ir secināms, ka uzņēmumu, kuri aizņem mazāk kā 1 ha teritorijas, ietekme uz pilsētvidi ir vērtējama kā lokāla,

¹⁰ MK 2010. gada 30. novembra noteikumu Nr. 1082 “Kārtība, kādā piesakāmas A, B un C kategorijas piesārņojošās darbības un izsniedzamas atļaujas piesārņojošo darbību veikšanai” 1. pielikums

¹¹ Uzņēmējdarbības funkciju nodrošināšanai nepieciešamo teritoriju telpiskās struktūras izstrāde. SIA “Grupa93”, Rīga, 2015

ko veido ne tik daudz aizņemtās teritorijas platība, bet gan konkrētā uzņēmuma darbības specifika un tā darbības sekas – radītās transporta plūsmas, smakas, troksnis.

Izvirzot nosacījumus jaunu rūpniecības uzņēmumu apbūves veidošanai un esošu uzņēmumu rekonstrukcijai un/vai darbības paplašināšanai, jāņem vērā gan iespējamā to darbības ietekme uz apkārtējām teritorijām gan vides aizsardzības kontekstā, gan no pilsētvides telpiskās organizācijas viedokļa.

Nosacījumi vides aizsardzības nodrošināšanai iestrādājami RTIAN, savukārt uzņēmējdarbības teritoriju ietekme uz pilsētvides telpisko organizāciju galvenokārt jāvērtē, veidojot teritorijas funkcionālo zonējumu.

RTP2006-2018 izvirzītie nosacījumi jaunu ražošanas uzņēmumu plānošanai vai esošu rekonstrukcijai ietver prasības negatīvas ietekmes uz gaisa kvalitātes mazināšanai¹², teritorijas nodrošinājumam ar infrastruktūru¹³, attālumam no dzīvojamām un publiskām teritorijām¹⁴, apstādījumu veidošanai¹⁵, kā arī prasības par papildus plānošanas vai sabiedrības iesaistes procedūru veikšanu¹⁶.

RTP2030 šī prakse ir turpināma, pielāgojot un papildinot RTP2006-2018 RTIAN nosacījumus atbilstoši MK 2013. gada 30. aprīļa noteikumos Nr. 240 “Vispārīgie teritorijas plānošanas, izmantošanas un apbūves noteikumi” noteiktajam funkcionālo zonu iedalījumam un atļautajai teritorijas izmantošanai.

Gan vieglajai, gan smagajai rūpniecībai RTP2030 izvirzāmi nosacījumi jaunas darbības uzsākšanai vai esošās darbības paplašināšanai atbilstoši uzņēmuma darbības ietekmei uz apkārtējo vidi.

Atbilstoši priekšlikumam par rūpniecības uzņēmumu iedalījumu kategorijās pēc to darbības ietekmes uz vidi, I kategorijas uzņēmumi pieļaujami Jaukta centra apbūves teritorijās (JC), kur prioritāte ir dzīvojamā un publiskā apbūve un kam ekvivalents RTP2006-2018 ir jauktas apbūves teritorijas ar dzīvojamo funkciju.

I kategorijai atbilstošo vieglās rūpniecības uzņēmumu izvietojumam un attīstībai jauktas apbūves teritorijās, kur prioritāra ir dzīvojamā un publiskā apbūve, izvirzāmie nosacījumi ir:

- 1) Uzņēmuma darbību ir paredzēts veikt telpās vai ar slēgtiem paņēmieniem;
- 2) Darbības teritorija ir nodrošināta ar centralizētajiem lietus ūdens kanalizācijas tīkliem un/vai lietusūdeņu novadīšanai tiek izmantoti ilgtspējīgi lietusūdens apsaimniekošanas pasākumi;
- 3) Kravas transporta plūsmas palielinājums nepārsniedz RTP2030 noteikto robežlīmeni.

I kategorijai neatbilstoša vieglās rūpniecības uzņēmumu rekonstrukcija un/vai darbības paplašināšana teritorijā, kur prioritāra ir dzīvojamā un publiskā apbūve, varētu būt pieļaujama, ja, izpildot iepriekš minēto nosacījumu prasības, uzņēmuma darbības paplašināšana nepalielinās piesārņojuma slodzi uz vidi.

¹² RTP2006-2018 RTIAN 130.⁵ punkts, 458.¹ apakšpunkts, 458.¹⁴ apakšpunkts, 461.¹ apakšpunkts

¹³ RTP2006-2018 RTIAN 3.12.¹ apakšnodaļa, 458.¹³ apakšpunkts

¹⁴ RTP2006-2018 RTIAN 3.12.¹ apakšnodaļa, 458.¹² apakšpunkts

¹⁵ RTP2006-2018 RTIAN 464.4 punkts, 495. punkts

¹⁶ RTP2006-2018 RTIAN 458. punkts

Arī II kategorijas uzņēmumi varētu būt savietojami ar dzīvojamo un publisko funkciju, taču to darbības ietekme uz vidi ir lielāka, tāpēc ir grūtāk nodrošināt optimālu dzīvojamās vides kvalitāti apkārtējās teritorijās. Šīs kategorijas uzņēmumu izvietošana būtu pieļaujama jauktas apbūves teritorijās, kur vēsturiski attīstījusies un dominē darījumu un industriāla rakstura apbūve. Taču nereti šādās teritorijās ir iespējama arī dzīvojamās un publiskās apbūves klātbūtne, tāpēc šīs kategorijas uzņēmumu izvietošana vai rekonstrukcijai un/vai darbības paplašināšanai izvirzāmi sekojoši nosacījumi:

- 1) Uzņēmuma darbību paredzēts veikt telpās vai ar slēgtiem paņēmieniem, ja darbības rezultātā rodas putekļu emisijas;
- 2) Objekts nav vietējas nozīmes paaugstinātas bīstamības objekts jeb uzņēmuma darbībā izmantotais bīstamo vielu daudzums nepārsniedz kvalificējošo daudzumu saskaņā ar MK 18.09.2007. noteikumiem Nr.626 "Par paaugstinātas bīstamības objektu noteikšanas kritērijiem un šo objektu īpašnieku (valdītāju, apsaimniekotāju) pienākumiem riska samazināšanas pasākumu nodrošināšanai";
- 3) Darbības teritorija ir nodrošināta ar centralizētajiem lietus ūdens kanalizācijas tīkliem un/vai lietusūdeņu novadīšanai tiek izmantoti ilgtspējīgi lietusūdens apsaimniekošanas pasākumi;
- 4) Darbības rezultātā nepalielina trokšņu ietekmi uz pieguļošajām dzīvojamām un publiskām teritorijām (atbilstoši MK 07.01.2014. noteikumu Nr.16 "Trokšņu novērtēšanas un pārvaldības kārtība" 2.pielikuma 1.tabulai);
- 5) Darbības paplašināšanas rezultātā objekts nekļūst par rūpniecisko avāriju riska objektu;
- 6) Kravas transporta plūsmas palielinājums nepārsniedz RTP2030 RTIAN noteikto robežlīmeni

Ja uzņēmuma darbība neatbilst I un II kategorijai, jauktas apbūves teritorijā, kur dominē darījumu un industriāla apbūve, bet iespējama arī dzīvojamās un publiskās apbūves klātbūtne, šāda uzņēmuma rekonstrukcija un/vai darbības paplašināšana varētu būt iespējama tikai tad, ja darbības rezultātā netiek palielināta piesārņojuma slodze uz vidi.

Nemot vērā, ka šajās jauktas apbūves teritorijās dominē industriālā un darījumu apbūve, dzīvojamās un publiskās apbūves veidošana un paplašināšana būtu jāierobežo, izslēdzot tādu publiskās apbūves objektu izvietošana, kam nepieciešami augsti vides kvalitātes rādītāji. Jaunu dzīvojamās un publiskās apbūves veidošanai un esošās apbūves paplašināšanai būtu izvirzāmi īpaši nosacījumi:

- 1) tiek nodrošināti prettrokšņu pasākumi gadījumos, ja esošais trokšņa līmenis pārsniedz vides trokšņa normatīvus;
- 2) tiek nodrošināta piespiedu ventilācija dzīvojamo un publisko ēku iekštelpās;
- 3) gar robežu ar rūpnieciskās apbūves teritoriju tiek veidota intensīva 2 pakāpju apstādījumu josla;
- 4) nav pārsniegts akceptējamā riska līmenis saskaņā ar RTP2030 noteiktajām prasībām par objektu izvietošanas minimālajiem drošības attālumiem un teritorijas izmantošanas un apbūves ierobežojumiem.

Šīm jauktas apbūves teritorijām pēc atļautās izmantošanas vistuvāk ir RTP2006-2018 noteiktās Jauktas apbūves teritorijas ar ražošanas un komercdarbības funkciju (J_R), taču JC

teritorijās atbilstoši MK 2013. gada 30. aprīļa noteikumu Nr. 240 “Vispārīgie teritorijas plānošanas, izmantošanas un apbūves noteikumi” prasībām nav pieļaujama smagā un pirmapstrādes rūpnieciskā apbūve, kas J_R teritorijās atļautā RTP2006-2018. Lai samazinātu situācijas, kad rūpniecības uzņēmums, kas līdz šim darbojies atbilstoši atļautajai teritorijas izmantošanai, līdz ar jaunā teritorijas plānojuma apstiprināšanu iegūst neatbilstošas izmantošanas statusu, RTP2030 izstrādes laikā jāvērtē potenciālo JC teritoriju tālākās attīstības perspektīvas, nosakot darbības, kuru turpināšana un iespējama paplašināšana ir pieļaujama, saglabājot teritorijas zonējumu JC, un darbības, kuru paplašināšanai nepieciešams smagai rūpniecībai atbilstošs zonējums, izsverot, kā šāda zonējuma noteikšana ietekmēs apkārtējo teritorijas attīstības iespējas no vides kvalitātes un pilsētvides telpiskās struktūras viedokļa.

III kategorijas uzņēmumu izvietošana nav savietojama ar dzīvojamo funkciju, bet saskaņā ar MK 2013. gada 30. aprīļa noteikumiem Nr. 240 “Vispārīgie teritorijas plānošanas, izmantošanas un apbūves noteikumi” ir pieļaujama līdzaspastāvēšana ar atsevišķiem publiskās apbūves izmantošanas veidiem kā biroju ēku apbūve, tirdzniecības un pakalpojumu objektu apbūve un aizsardzības un drošības iestāžu apbūve. Šādi nosacījumi atbilst RTP2006-2018 RTIAN noteiktajai Ražošanas un komercdarbības apbūves teritorijas izmantošanai.

Lai novērstu konfliktus starp esošu dzīvojamās un publiskās apbūves teritoriju attīstību un jaunu smagās rūpniecības un pirmapstrādes uzņēmumu būvniecību, RTP2030 jānosaka attālums, kādā no esošas vai plānotas dzīvojamās apbūves drīkst izvietot jaunu smagās rūpniecības uzņēmumu apbūvi. Papildus RTP2030 nosakāms, ka jaunu rūpniecības uzņēmumu, kuri klasificējami kā rūpniecisko avāriju riska objekti, būvniecība nedrīkst apgrūtināt vai ierobežot apkārtējo teritoriju attīstību saskaņā ar RTP noteiktajām attīstības iespējām.

Lai samazinātu iespējamo ietekmi uz vidi, esošu smagās rūpniecības uzņēmumu apbūves rekonstrukcijai un/vai darbības paplašināšanai, kā arī jaunu rūpniecības uzņēmumu izveidošanai izvirzāmie nosacījumi ir sekojoši:

1. Darbības veikšanai tiek izmantoti labākie pieejamie tehniskie paņēmieni, lai novērstu vai ierobežotu piesārņojuma rašanos;
2. Darbības rezultātā netiek pārsniegts akceptējamā riska līmenis saskaņā ar RTP2030 noteiktajām prasībām par objektu izvietojuma minimālajiem drošības attālumiem un teritorijas izmantošanas un apbūves ierobežojumiem
3. Kravas transporta plūsmas palielinājums nepārsniedz RTP2030 RTIAN noteikto robežlīmeni;
4. Tiek nodrošināts nepārtraukts gaisu piesārņojošo vielu (benzola, daļiņu PM10 un PM2,5) monitorings teritorijā, kurā jānodrošina atbilstība gaisa kvalitātes normatīviem (pie noteikta kravu apgrozījuma/termināla ietilpības).

3.3. Teritorijas rūpniecības attīstībai

Stratēģijā noteiktās prioritārās ekonomikas nozares Rīgā ir transports un uzglabāšana, apstrādes rūpniecība, informācijas un komunikācijas pakalpojumi, būvniecība, izglītība un tūrisma nozare, ieskaitot citas tūrisma attīstībai nozīmīgas nozares, kā arī profesionālie, zinātniskie un tehniskie pakalpojumi. To izaugsmi paredzēts veicināt, izmantojot jau apbūvētu, bet ekonomiski neefektīvu, tai skaitā degradētu teritoriju atjaunošanas potenciālu.

2015. gadā SIA "Grupa93" izstrādātā pētījuma „Uzņēmējdarbības funkciju nodrošināšanai nepieciešamo teritoriju telpiskās struktūras izstrāde” ietvaros tika veikta prioritāro ekonomikas nozaru uzņēmumu aptauja par uzņēmumu vajadzībām, kas risināmas teritorijas plānojuma ietvaros.

Aptaujas rezultāti liecina, ka ikvienam uzņēmumam Rīgā, neatkarīgi no tā lieluma vai darbības specifikas, ir aktuāli jautājumi attiecībā uz transporta organizāciju un publisko infrastruktūru, tostarp ielu segumi, autostāvvietas, kanalizācija un ūdensvads, savukārt teritoriālās vajadzības ir specifiskas pārstāvētajai nozarei. Visbūtiskākā nepieciešamība pēc teritoriju pieejamības un darbības paplašināšanas iespējām ir transporta, loģistikas un ražošanas uzņēmumiem.¹⁷

Aptauja arī liecina, ka nereti uzņēmuma paplašināšanas iespējas apgrūtina RTP2006-2018 noteiktā teritorijas atļautā izmantošana apkārtējās teritorijās, kas ir pretrunā ar uzņēmuma darbības specifiku. Vienlaikus aptaujātie uzņēmēji, norādot, ka nepieciešams veidot industriālos parkus/logistikas centrus un identificēt ražotņu izveidei piemērotas teritorijas, vēlams, uz pašvaldības zemes, nepauda nepieciešamību veidot pilsētā jaunas ražošanas teritorijas, bet gan uzsvēra nepieciešamību attīstīt un paplašināt esošās, līdz šim dažādu apstākļu dēļ nepilnvērtīgi izmantotās ražošanas teritorijas.¹⁸

Novērtējot uzņēmumus pēc teritoriālā novietojuma un ekonomiskā ieguldījuma, pētījuma ietvaros tika noteiktas 11 rūpniecības attīstībai nozīmīgas teritorijas:

1. Vējažsala
2. Čiekurkalns (teritorija starp dzelzeļu, Viskaļu un Lizuma ielu)
3. Dārzciems (teritorija starp Lubānas ielu, Vestienas ielu, Piedrujas un Rēzeknes ielu)
4. Granīta iela
5. Maskavas iela (teritorija starp Maskavas, Višķu, Lokomotīves ielām un dzelzeļu)
6. Ziepniekkalns
7. Zaslauks
8. Imantas biznesa inkubatora teritorija
9. Lāčupe
10. Spilve
11. Bolderāja

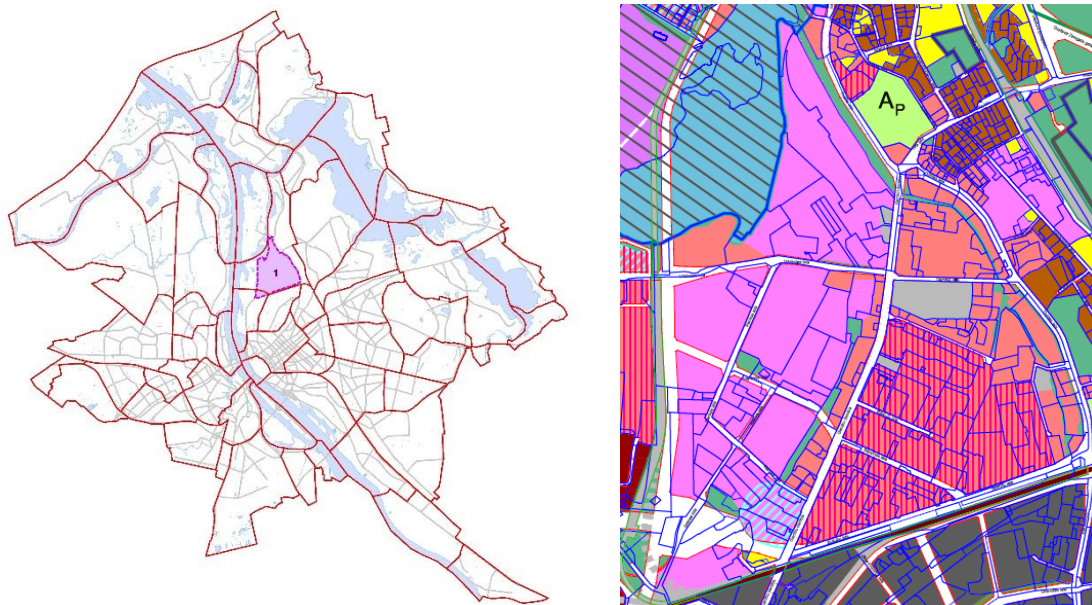
¹⁷ „Uzņēmējdarbības funkciju nodrošināšanai nepieciešamo teritoriju telpiskās struktūras izstrāde”, SIA “Grupa93”, Rīga, 2015

¹⁸ „Uzņēmējdarbības funkciju nodrošināšanai nepieciešamo teritoriju telpiskās struktūras izstrāde”, SIA “Grupa93”, Rīga, 2015

Teritoriju izvietojums Rīgas pilsētā attēlots 1. kartē. Tās izvietotas izklaidus, ar izteikti perifērisku tendenci, ņemot vērā dažādo uzņēmumu vajadzības attiecībā pret teritoriālo novietojumu – transporta infrastruktūras esamība, komunikāciju pieejamība, klasteru veidošanas iespējas, centra, kaimiņu pašvaldību vai ostas tuvums.¹⁹

3.3.1. Vējzaļsalas attīstības teritorija

Perspektīvā Rīgas ražošanas attīstības teritorija atrodas Sarkandaugavas apkaimē. Teritorija abpus Ganību dambim, rietumu pusē to ierobežo Dunties iela, austrumu pusē – Eksportosta.

2.attēls. Vējzaļsalas attīstības teritorijas novietojums pilsētā un plānotā (atļautā) teritorijas izmantošana RTP2006-2018

Visā teritorijā dominē ražošanas un tehniskās apbūves teritorijas. Darījumu un pakalpojumu objekti – biroju ēkas, tirdzniecības centri izvietotas atsevišķās vietās gar Ganību dambi un Dunties ielu. Starp Ganību dambi un Dambja ielu izvietots 1. trolejbusu parks. Atsevišķās vietās atrodas daudzdzīvokļu dzīvojamās ēkas.

- Teritorijas platība: 274,6 ha
- Iedzīvotāju skaits: 164
- Iedzīvotāju blīvums: 0,6 iedz./ha
- Dzīvojamās ēkas: 18

Ņemot vērā teritorijas līdzšinējo attīstību, novietojumu pilsētā un sasaisti ar citām pilsētas teritorijām, nodrošinājumu ar inženiertīkliem, būvniecības apstākļus un citus aspektus²⁰, teritorija piemērota industriālās ražošanas uzņēmumu attīstībai, gar Dunties ielu un Ganību

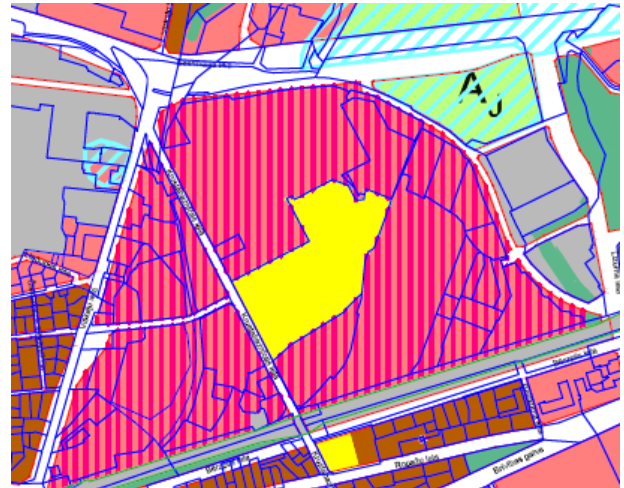
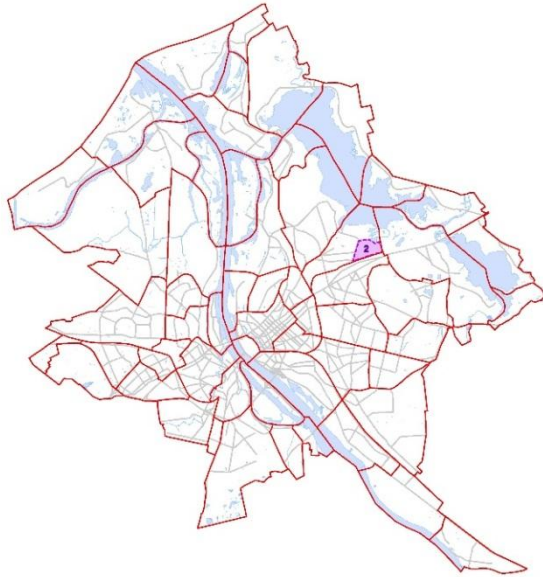
¹⁹ „Uzņēmējdarbības funkciju nodrošināšanai nepieciešamo teritoriju telpiskās struktūras izstrāde”, SIA “Grupa93”, Rīga, 2015

²⁰ „Uzņēmējdarbības funkciju nodrošināšanai nepieciešamo teritoriju telpiskās struktūras izstrāde”, SIA “Grupa93”, Rīga, 2015

dambi saglabājot jauktas izmantošanas apbūvi. Jaunas dzīvojamās apbūves attīstība nav veicināma.

3.3.2. Čiekurkalna attīstības teritorija

Perspektīvā Rīgas attīstības teritorija atrodas Čiekurkalna apkaimē starp Viskaļu un Lizuma ielām, abpus Krustabaznīcas ielai. Dienvidu to norobežo dzelzceļa līnija, ziemeļu daļā plānots Ziemeļu šķērsojums.

3. attēls. Čiekurkalna attīstības teritorijas novietojums pilsētā un plānotā (atļautā) teritorijas izmantošana RTP2006-2018

Čiekurkalna ražošanas teritorijā atrodas divi lieli uzņēmumi – AS “Rīgas Dzirnāvēks” un loģistikas centrs SIA “Reaton Ltd”. Teritorijas centrālajā daļā atrodas Nacionālo bruņoto spēku sporta klubs, ziemeļu daļā – biroju ēkas. Liela daļa teritorijas ir degradēta.

- Platība: 74,96ha
- Iedzīvotāju skaits: 23
- Dzīvojamās ēkas: 7
- Iedzīvotāju blīvums: 0,31iedz/ha

Ņemot vērā teritorijas līdzšinējo attīstību, novietojumu pilsētā un sasaisti ar citām pilsētas teritorijām, nodrošinājumu ar inženiertīkliem, būvniecības apstākļus un citus aspektus²¹, teritorija piemērota apstrādes rūpniecības uzņēmumu attīstībai un loģistikas uzņēmumu attīstībai.

Koordinēta inženierinfrastruktūras attīstība ir viens no galvenajiem faktoriem, lai teritoriju ilgtermiņā veidotu par pievilcīgu privātajām investīcijām un uzņēmumu attīstībai. Plānošanas dokumentos nosakāmi aprobežojumi dzīvojamās apbūves attīstībai, lai ilgtermiņā saglabātu teritorijas funkcionalitāti un izmantošanas viengabalainību, un efektīvu pārvaldību.

²¹ „Uzņēmējdarbības funkciju nodrošināšanai nepieciešamo teritoriju telpiskās struktūras izstrāde”, SIA “Grupa93”, Rīga, 2015

3.3.3. Dārziema attīstības teritorija

Perspektīvā Rīgas rūpnieciskās attīstības teritorija atrodas Dārziema apkaimē, teritorijā starp Lubānas, Vestienas, Piedrujas un Rēzeknes ielu.

4. attēls. *Dārziema attīstības teritorijas novietojums pilsētā un plānotā (atļautā) teritorijas izmantošana RTP2006-2018*

Teritorijā izvietoti vairāki lieli ražošanas uzņēmumi un transporta un loģistikas uzņēmumi, dienvidu daļā izvietoti tirdzniecības objekti un nelielas dzīvojamās mājas.

- Platība: 83,84ha
- Iedzīvotāju skaits: 765
- Iedzīvotāju blīvums: 9,12 iedz./ha
- Dzīvojamās ēkas: 41

Ņemot vērā teritorijas līdzšinējo attīstību, novietojumu pilsētā un sasaisti ar citām pilsētas teritorijām, nodrošinājumu ar inženiertīkliem, būvniecības apstākļus un citus aspektus²², teritorija piemērota loģistikas uzņēmumu, tirdzniecības uzņēmumu un tādu ražošanas uzņēmumu attīstībai, kuru darbība nerada vides piesārņojumu.

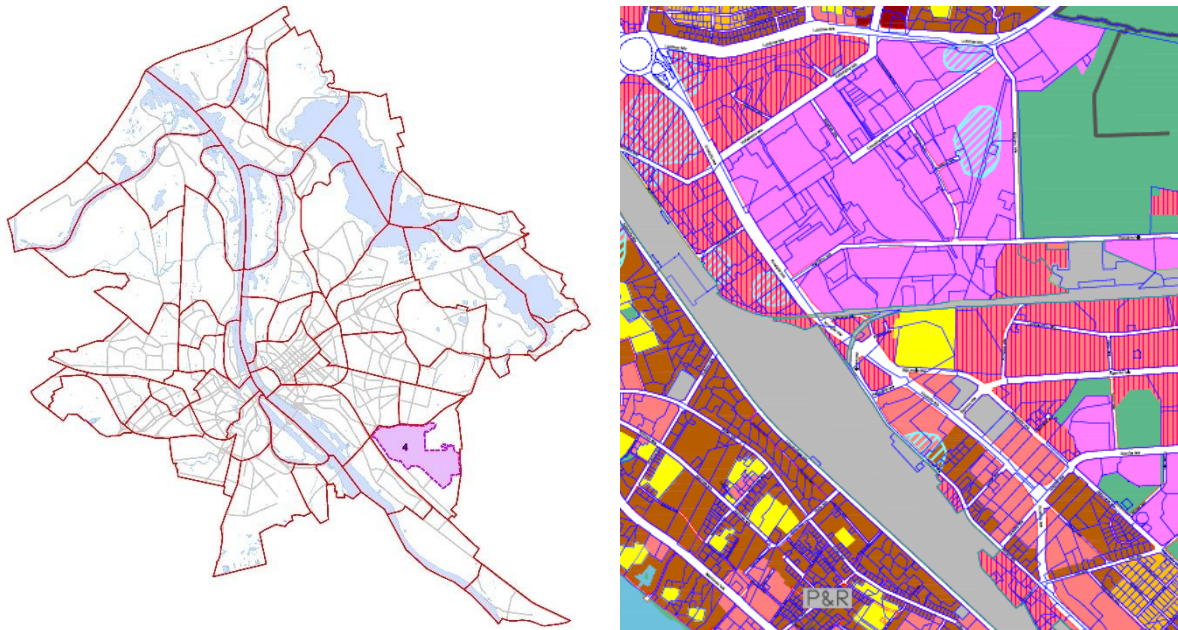
Dārziema teritorijā veidojama infrastruktūra (atbalsta, pamata, inženiertehniskā), kas paredzēta augstām slodzēm un intensīvai lietošanai. Palielinot elektrības jaudas, teritorija būs piemērota augstas intensitātes ražotņu izvietojumam.

Koordinēta inženierinfrastruktūras attīstība ir viens no galvenajiem faktoriem, lai teritoriju ilgtermiņā veidotu par pievilcīgu privātajām investīcijām un uzņēmumu attīstībai. Plānošanas dokumentos nosakāmi aprobežojumi dzīvojamās apbūves attīstībai, lai ilgtermiņā saglabātu teritorijas funkcionalitāti un izmantošanas viengabalainību, un efektīvu pārvaldību.

²² „Uzņēmējdarbības funkciju nodrošināšanai nepieciešamo teritoriju telpiskās struktūras izstrāde”, SIA “Grupa93”, Rīga, 2015

3.3.4. Granīta ielas attīstības teritorija

Rūpnieciskās attīstības teritorija Šķirotavas apkaimē starp Lubānas ielu un dzelzceļu.

5. attēls. Granīta ielas attīstības teritorijas novietojums pilsētā un plānotā (atļautā) teritorijas izmantošana RTP2006-2018

ZR daļā dominē ražošanas un noliktavu teritorijas, kuras teju vienlaidus stiepjas starp Lubānas ielu, Krustpils ielu (ap Krustpils ielu arī biroju apbūve) un Rencēnu ielu līdz dzelzceļa lokam. Šķembu ielas apvidū izvietoti mazdārziņi ar mežu un kapsētu teritorijām. Teritorijas austrumu pusē attālākajā Granīta ielas daļā realizēta industriālās ražošanas teritorija. Teritorijā izvietojušās vairākas mazas ražotnes un servisa objekti.

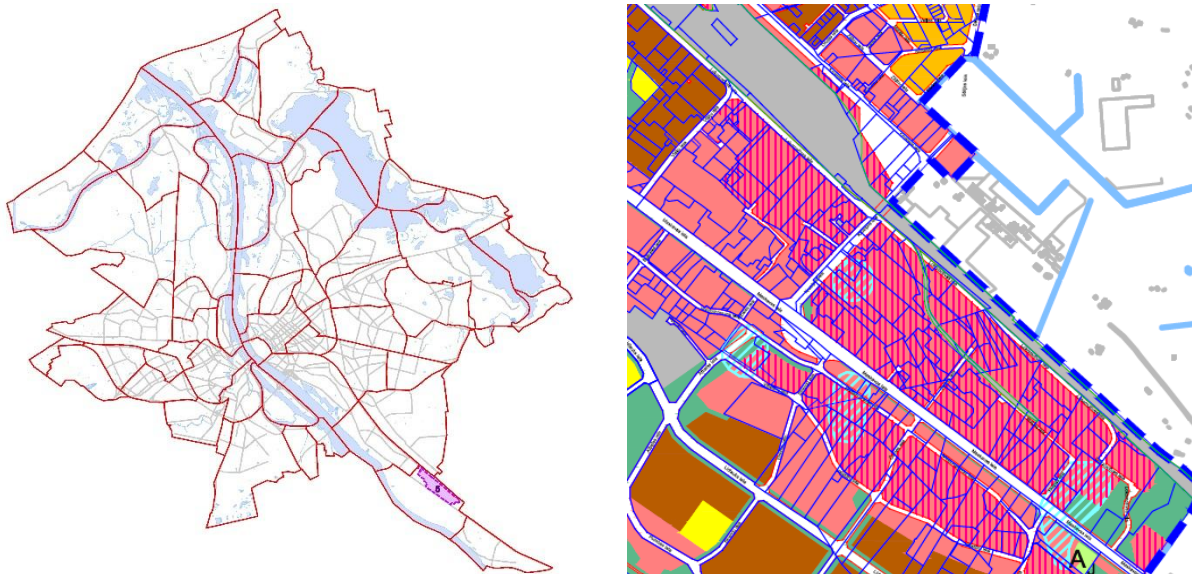
- Platība: 473,63ha
- Iedzīvotāju skaits: 415
- Iedzīvotāju blīvums: 0,88 iedz./ha
- Dzīvojamās ēkas: 29

Ņemot vērā teritorijas līdzšinējo attīstību, novietojumu pilsētā un sasaisti ar citām pilsētas teritorijām, nodrošinājumu ar inženiertīkliem, būvniecības apstākļus un citus aspektus²³, teritorija piemērota tādu industrijas nozaru attīstībai, kuru ražošanas specifika nepieļauj atrašanos tiešā dzīvojamās apbūves tuvumā. Taču būtisks priekšnoteikums ir plānošanas dokumentos noteikt konkrētus aprobežojumus dzīvojamās apbūves attīstībai, atjaunojot vai pārveidojot jau esošo. Ņemot vērā ražošanas teritoriju specifiku, Granīta ielas teritorijā veidojama infrastruktūra (atbalsta, pamata, inženiertehniskā), kas paredzēta augstām slodzēm un intensīvai lietošanai. Veidojami efektīvi transporta pievadi, piebraucamie ceļi un mezgli, attīstāma lietus un sadzīves kanalizācijas sistēma, kā arī veicināma plānoto elektrības apakšstaciju izveide.

²³ „Uzņēmējdarbības funkciju nodrošināšanai nepieciešamo teritoriju telpiskās struktūras izstrāde”, SIA “Grupa93”, Rīga, 2015

3.3.5. Maskavas ielas attīstības teritorija

Rūpnieciskās attīstības teritorija atrodas Latgales priekšpilsētā, Šķirotavā starp Lubānas ielu un dzelzceļu.

6. attēls. *Maskavas ielas attīstības teritorijas novietojums pilsētā un plānotā (atļautā) teritorijas izmantošana RTP2006-2018*

Teritorijā dominē noliktavu un garāžu apbūve, teritorijas rietumu daļa pie Rīgas robežas tiek izmantota lietotu automašīnu tirdzniecībai. Kopumā teritorija raksturojama kā ekstensīvi izmantota, lai gan atrodas auto maģistrāles un dzelzceļa tuvumā. Pie Višķu un Maskavas ielas krustojuma teritorijai piekļaujas daudzdzīvokļu dzīvojamu māju apbūve.

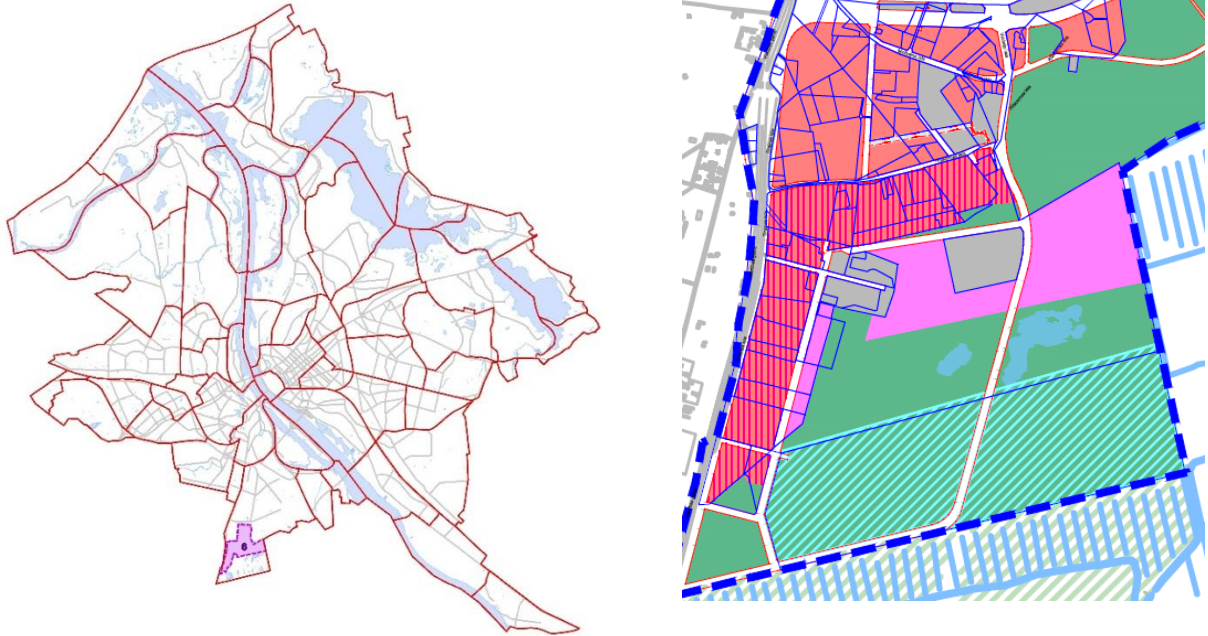
- Platība: 85,29ha
- Iedzīvotāju skaits: 155
- Iedzīvotāju blīvums: 1,82 iedz./ha
- Dzīvojamās ēkas: 12

Ņemot vērā teritorijas līdzšinējo attīstību, novietojumu pilsētā un sasaisti ar citām pilsētas teritorijām, nodrošinājumu ar inženiertīkliem, būvniecības apstākļus un citus aspektus²⁴, teritorijā veicināma loģistikas un vieglās ražošanas uzņēmumu attīstība, nosakot ierobežojumus jaunas dzīvojamās apbūves attīstībai. Pie esošajām daudzdzīvokļu mājām nav pieļaujama piesārņojumu emitējošu uzņēmumu veidošana. Teritorijā veidojama augstām slodzēm un intensīvai lietošanai paredzēta infrastruktūra. Lai padarītu teritoriju pievilcīgāku attīstītājiem, nepieciešama koordinēta inženierinfrastruktūras attīstība, tai skaitā ūdensapgādes un kanalizācijas apgāde.

²⁴ „Uzņēmējdarbības funkciju nodrošināšanai nepieciešamo teritoriju telpiskās struktūras izstrāde”, SIA “Grupa93”, Rīga, 2015

3.3.6. Ziepniekkalna attīstības teritorija

Teritorija atrodas Ziepniekkalna apkaimes dienvidu daļā, gar Tīraines ielu (Jelgavas šoseju), ziemeļos no Ziepniekkalna dzīvojamā mikrorajona teritoriju atdala Ozolciema liela. Industriālā parka robeža sakrīt ar Rīgas pilsētas robežu.

7. attēls. Ziepniekkalna ražošanas teritorijas novietojums pilsētā un plānotā (atļautā) teritorijas izmantošana RTP2006-2018

Teritorijai raksturīga nevienmērīgi izkliedēta, sadrumstalota apbūve, 7 % no tās ir dzīvojamā apbūve. Līdzās padomju laikos būvētajiem ražošanas un tehniskās infrastruktūras objektiem izklaidus saglabājusies vēsturiskā savrupmāju apbūve. Vienlaidus apbūve sastopama reti, mijas apbūvētas, neapbūvētas un degradētas teritorijas; dažādiem zemesgabaliem ir atšķirīgs labiekārtojuma līmenis. Satiksmes infrastruktūra ir ļoti sliktā stāvoklī.

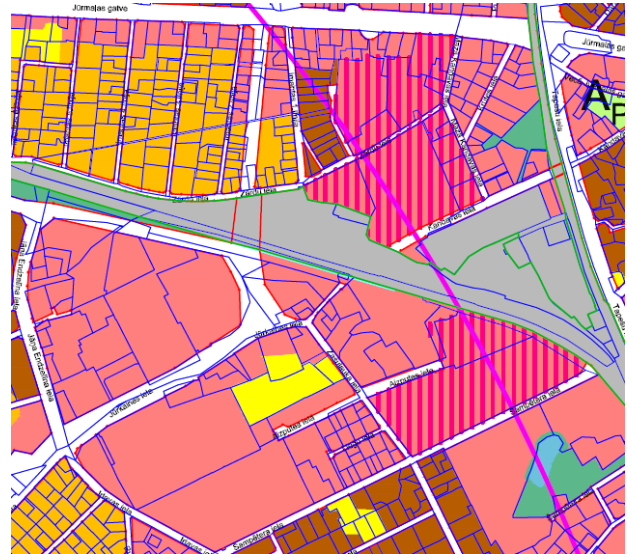
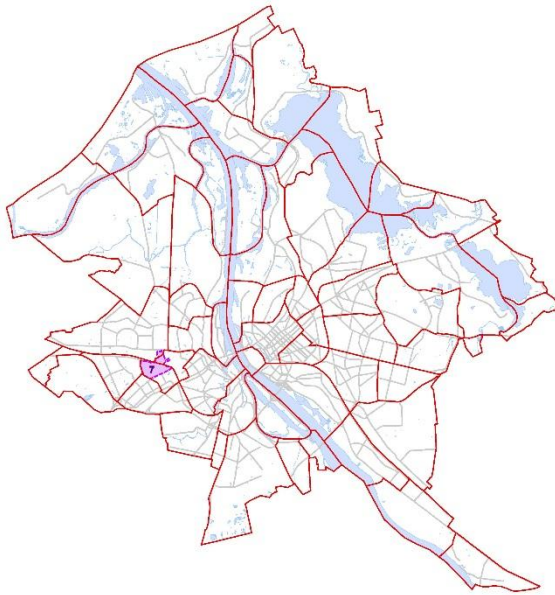
- Platība: 136,68ha
- Iedzīvotāju skaits: 161
- Iedzīvotāju blīvums: 1,18 iedz./ha
- Dzīvojamās ēkas: 12

Ņemot vērā teritorijas līdzšinējo attīstību, novietojumu pilsētā un sasaisti ar citām pilsētas teritorijām, nodrošinājumu ar inženiertīkliem, būvniecības apstākļus un citus aspektus²⁵, teritorija ir piemērota rūpniecības un loģistikas uzņēmumu izvietošanai, noliktavu apbūvei, kā arī tirdzniecības un tai nepieciešamajai administratīvajai apbūvei. Teritorijā būtu ierobežojama jaunu dzīvojamo ēku būvniecība vai esošo dzīvojamo māju paplašināšana.

²⁵ „Uzņēmējdarbības funkciju nodrošināšanai nepieciešamo teritoriju telpiskās struktūras izstrāde”, SIA “Grupa93”, Rīga, 2015

3.3.7. Zaslauka attīstības teritorija

Teritorija atrodas Zaslauka un Šampētera apkaimē, to ierobežo Irlavas, Šampētera, Zārdu iela un Jūrmalas gatve. Teritoriju šķērso dzelzeļa līnija Tukums – Rīga.

8. attēls. Zaslauka ražošanas teritorijas novietojums pilsētā un plānotā (atļautā) teritorijas izmantošana RTP2006-2018

Teritorijā ir daudzfunkcionāla izmantošana, šeit atrodas gan noliktavu apbūve, gan sabiedriski objekti. Teritorija starp dzelzeļa līniju (Rīga-Tukums) un Jūrmalas gatvi ir monolītāka izmantošanas ziņā un ar lielāko ražošanas uzņēmumu īpatsvaru.

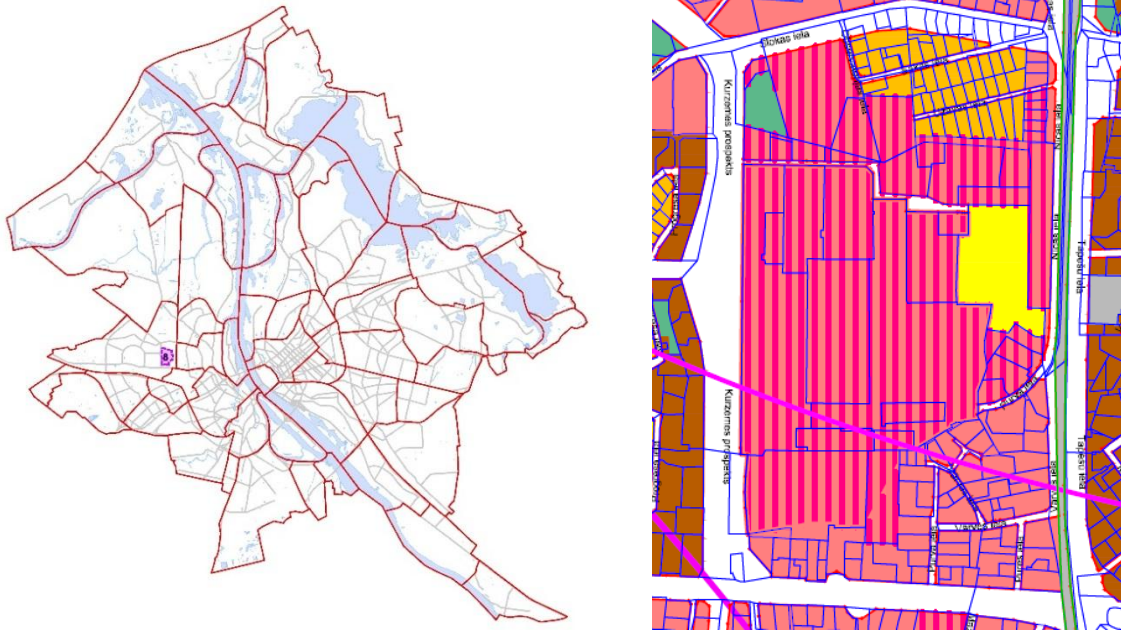
- Platība: 82,49ha
- Iedzīvotāju skaits: 897
- Iedzīvotāju blīvums: 10,87 iedz./ha
- Dzīvojamās ēkas: 43

Ņemot vērā teritorijas līdzšinējo attīstību, novietojumu pilsētā un sasaisti ar citām pilsētas teritorijām, nodrošinājumu ar inženiertīkliem, būvniecības apstākļus un citus aspektus²⁶, teritorija ir piemērota rūpniecības uzņēmumu apbūvei, jo sevišķi dzelzeļa tuvumā, kā arī vieglās rūpniecības un komercdarbības attīstībai. Jānosaka ierobežojumi jaunas dzīvojamās apbūves attīstībai, kā arī esošās paplašināšanai un atjaunošanai. Zaslauka teritorijā veidojama infrastruktūra (atbalsta, pamata, inženiertehniskā), kas paredzēta augstām slodzēm un intensīvai lietošanai. Koordinēta inženierinfrastruktūras attīstība ir viens no galvenajiem faktoriem, lai teritoriju ilgtermiņā veidotu par pievilcīgu privātajām investīcijām un uzņēmumu attīstībai.

²⁶ „Uzņēmējdarbības funkciju nodrošināšanai nepieciešamo teritoriju telpiskās struktūras izstrāde”, SIA “Grupa93”, Rīga, 2015

3.3.8. Imantas biznesa inkubatora teritorija

Teritorija atrodas Imantas apkaimes austrumu daļā starp Jūrmalas gatvi, Bolderājas dzelzceļa līniju un Kurzemes prospektu.

9. attēls. *Imantas biznesa inkubatora teritorijas novietojums pilsētā un plānotā (atļautā) teritorijas izmantošana RTP2006-2018*

Teritorija vēsturiski asociējas ar Rīgas radio rūpnīcu, kas vēl joprojām aizņem nelielu teritorijas daļu. Šobrīd teritorijā ir izvietoti divi lieli tirdzniecības centri, netālu atrodas vēl viens. Teritorijā atrodas vairāki IT uzņēmumi. Teritorija ir daļēji degradēta – šeit atrodas nolaistas un maz vai pilnībā neizmantotas ēkas.

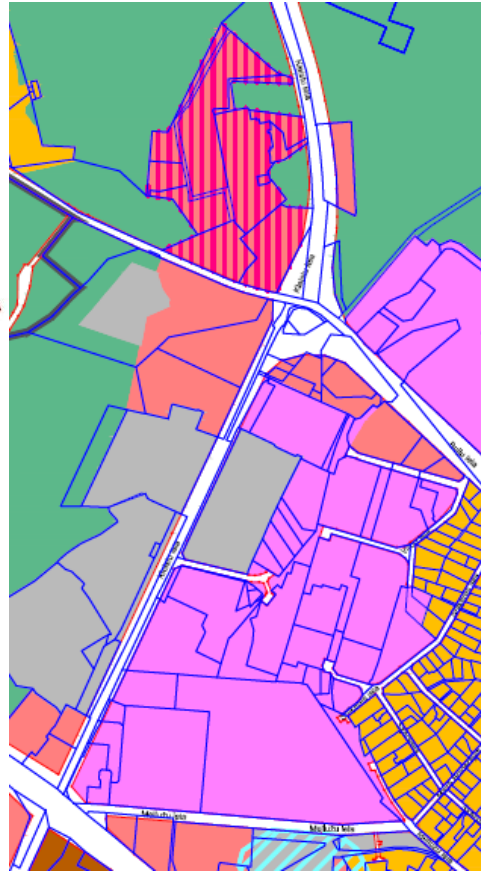
- Platība: 25,25ha
- Iedzīvotāju skaits: 1739
- Iedzīvotāju blīvums: 68,87 iedz./ha
- Dzīvojamās ēkas: 15

Ņemot vērā teritorijas līdzšinējo attīstību, novietojumu pilsētā un sasaisti ar citām pilsētas teritorijām, nodrošinājumu ar inženiertīkliem, būvniecības apstākļus un citus aspektus²⁷, teritorija ir piemērota vieglās rūpniecības un komercdarbības attīstībai. Ņemot vērā teritorijas specifiku, nepieciešams ļoti labs elektronisko sakaru nodrošinājums un stabila elektroapgāde.

3.3.9. Lāčupes attīstības teritorija

Lāčupes rūpnieciskās attīstības teritorija atrodas uz Imantas un Kleistu apkaimes robežas. Teritoriju ierobežo Mellužu un Buļļu iela, Virbu iela teritorijas austrumos un Kleistu mežs rietumos.

²⁷ „Uzņēmējdarbības funkciju nodrošināšanai nepieciešamo teritoriju telpiskās struktūras izstrāde”, SIA “Grupa93”, Rīga, 2015

10. attēls. *Lāčupes attīstības teritorijas novietojums pilsētā un plānotā (atļautā) teritorijas izmantošana RTP2006-2018*

Lāčupes ražošanas teritorija ir multifunkcionāla. Šeit atrodas gan loģistikas un transporta uzņēmumi, gan tirdzniecības uzņēmumi un ražošanas uzņēmumi. Teritorijā ir dzelzceļa sliežu ievads.

Teritorijā ietilpst arī pie Kleistu ielas esošā garāžu kooperatīvu teritorija, autobusu parks “Imanta” un garāžu kooperatīva teritorija Kleistu un Buļļu ielu stūrī.

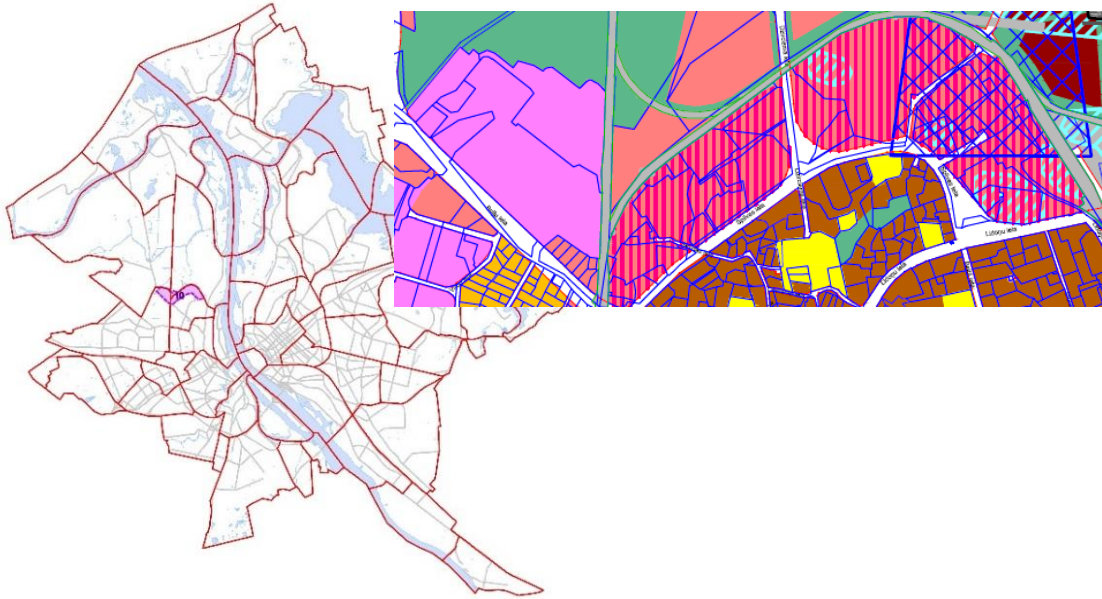
- Platība: 97,85ha
- Iedzīvotāju skaits: 51
- Iedzīvotāju blīvums: 0,52 iedz./ha
- Dzīvojamās ēkas: 14

Nemot vērā teritorijas līdzšinējo attīstību, novietojumu pilsētā un sasaisti ar citām pilsētas teritorijām, nodrošinājumu ar inženiertīkliem, būvniecības apstākļus un citus aspektus²⁸, teritorija ir piemērota rūpniecības uzņēmumu attīstībai. Lāčupes teritorijā veidojama augstām slodzēm un intensīvai lietošanai paredzēta infrastruktūra.

3.3.10. Spilves attīstības teritorija

Spilves rūpnieciskās attīstības teritorijas atrodas Ilģuciema, Spilves un Imantas apkaimes robežteritorijā, to ierobežo Spilves un Buļļu iela, kā arī dzelzceļš.

²⁸ „Uzņēmējdarbības funkciju nodrošināšanai nepieciešamo teritoriju telpiskās struktūras izstrāde”, SIA “Grupa93”, Rīga, 2015

11. attēls. *Spilves attīstības teritorijas novietojums pilsētā un plānotā (atļautā) teritorijas izmantošana RTP2006-2018*

Spilves ražošanas teritorija ir multifunkcionāla – šeit atrodas gan loģistikas un transporta uzņēmumi, gan tirdzniecības uzņēmumi un ražošanas uzņēmumi. Teritorijā ir dzelzceļa sliežu ievads no Bolderājas dzelzceļa līnijas. Visa teritorija ir degradēta teritorija.²⁹

Teritorijā izvietotie uzņēmumi kalpo kā atbalsta infrastruktūras teritorija ostas teritorijai.

- Platība: 78,72ha
- Iedzīvotāju skaits: 135
- Iedzīvotāju blīvums: 1,72 iedz./ha
- Dzīvojamās ēkas: 12

Ņemot vērā teritorijas līdzšinējo attīstību, novietojumu pilsētā un sasaisti ar citām pilsētas teritorijām, nodrošinājumu ar inženiertīkliem, būvniecības apstākļus un citus aspektus³⁰, teritorija turpmāk būtu attīstāma kā rūpnieciskās apbūves teritorija, nepieļaujot dzīvojamās apbūves attīstību. Teritorijā jāveido augstām slodzēm un intensīvai lietošanai paredzēta infrastruktūra.

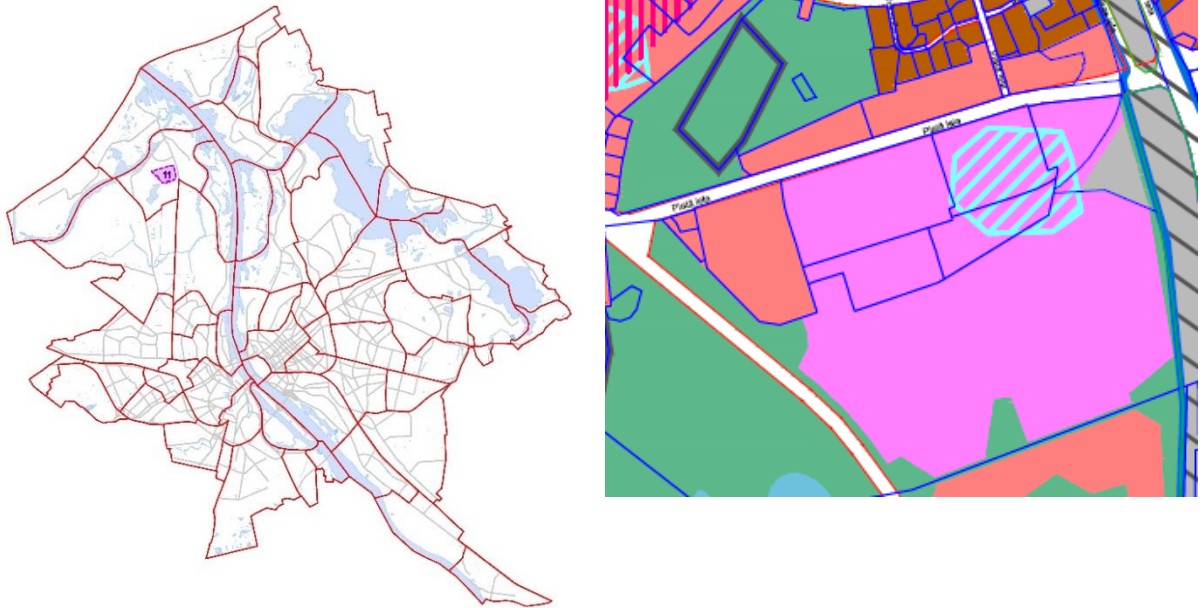
3.3.11. Bolderājas attīstības teritorija

Teritorija atrodas Bolderājas apkaimē starp Bolderājas dzelzceļa līniju, Plato ielu un neapbūvētam teritorijām dienvidu pusē.

Bolderājas rūpnieciskās attīstības teritorija ir salīdzinoši neliela un tajā ir potenciāls jaunu uzņēmumu veidošanai. Šobrīd teritorijā darbojas būvmateriālu ražošanas uzņēmums, pārvadājumu uzņēmumi un nelieli IT uzņēmumi.

²⁹ Pētījums "Degradēto teritoriju izpēte", SIA "Datorkarte", Rīga, 2012.

³⁰ „Uzņēmējdarbības funkciju nodrošināšanai nepieciešamo teritoriju telpiskās struktūras izstrāde”, SIA "Grupa93", Rīga, 2015

12. attēls. Bolderājas attīstības teritorijas novietojums pilsētā un plānotā (atļautā) teritorijas izmantošana RTP2006-2018

- Platība: 48,66ha
- Iedzīvotāju skaits: 26
- Iedzīvotāju blīvums: 0,53 iedz./ha
- Dzīvojamās ēkas: 1

Atrašanās pie dzelzceļa un sliežu ievadi teritorijā ir vērtējams kā papildus ieguvums attīstot šo kā ražošanas teritoriju.

Ņemot vērā teritorijas līdzšinējo attīstību, novietojumu pilsētā un sasaisti ar citām pilsētas teritorijām, nodrošinājumu ar inženiertīkliem, būvniecības apstākļus un citus aspektus³¹, teritorija turpmāk būtu attīstāma kā rūpnieciskās apbūves teritorija. Teritorijā jāveido augstām slodzēm un intensīvai lietošanai paredzēta infrastruktūra.

³¹ „Uzņēmējdarbības funkciju nodrošināšanai nepieciešamo teritoriju telpiskās struktūras izstrāde”, SIA “Grupa93”, Rīga, 2015

4. Pakalpojumi

4.1. Pakalpojumu klasifikācija

Dzīves kvalitāte pilsētā lielā mērā ir atkarīga no tās teritorijā pieejamajiem pakalpojumiem, tāpēc iedzīvotājiem nepieciešams ērti un viegli pieejams plašs un daudzveidīgs pakalpojumu klāsts.

Saskaņā ar Patērētāju tiesību aizsardzības likumu pakalpojums ir personas saimnieciskās vai profesionālās darbības ietvaros par atlīdzību vai bez tās izpildīts pasūtījums vai tāda ar patērētāju noslēgta līguma pildīšana, saskaņā ar kuru tiek iznomāta kāda lieta, izgatavota jauna lieta, uzlabota vai pārveidota esoša lieta vai tās īpašības vai veikts darbs, vai gūts nematerializēts darba rezultāts.³²

Savukārt Brīvas pakalpojumu sniegšanas likuma izpratnē pakalpojums ir personas saimnieciskās darbības ietvaros par atlīdzību vai bez tās izpildīts pakalpojuma saņēmēja pasūtījums. Par pakalpojumu nav uzskatāma ražošana, kā arī pasūtījums, kuru izpilda persona, kas, būdama darba ņēmējs, ir darba tiesiskajās attiecībās ar darba devēju vai ieņem amatu, kurš dod tiesības uz atlīdzību.³³

Pakalpojumus nosacīti var iedalīt publiskos pakalpojumos un komerciālos pakalpojumos.

Publiskos pakalpojumus sniedz valsts un pašvaldības iestādes, taču atsevišķus pakalpojumus, piemēram, izglītības, veselības aprūpes, sociālās aprūpes, kultūras u.c. jomās, izpildot normatīvajā regulējumā noteikto nepieciešamību, var sniegt arī privāti pakalpojumu sniedzēji, saņemot par to atlīdzību no pakalpojuma saņēmēja vai pakalpojuma deleģētāja. Detalizēti jautājumi par publisko pakalpojumu nodrošināšanai nepieciešamajām teritorijām un nosacījumiem to izvietojumam tiek apskatīti Valsts un pašvaldību funkciju nodrošināšanai nepieciešamo teritoriju tematiskajā plānojumā.

Savukārt komerciālo pakalpojumu veikšana pārsvarā ir uzņēmēju ziņā.

Lai klasificētu pakalpojumus teritorijas plānojuma (apbūves noteikumu) vajadzībām, tie iedalāmi galvenajās kategorijās, konstatējot, kādiem pakalpojumiem nepieciešamas noteikta veida teritorijas, būves, aprīkojums un/vai infrastruktūra, kā arī, kāda telpiskā ietekme uz pilsētvidi ir pakalpojuma sniegšanai nepieciešamajām darbībām un objektiem.

RTP2006-2018 RTIAN ir definēti pakalpojumu veidi, skaidrojot šo pakalpojumu sniegšanai nepieciešamās un/vai piemērotās ēkas (būves) un to tipus. Atsevišķi izdalīti objekti un darbības, piemēram, degvielas uzpildes stacijas, katlu mājas, ķīmiskās tīrītavas, u.c., kas potenciāli var radīt negatīvu ietekmi uz vidi, sadzīviskus traucējumus vai negatīvu sociālo ietekmi, tāpēc tiem noteiktas specifiskas prasības, tai skaitā izmantošanas ierobežojumi noteiktās funkcionālajās zonās.

Līdzīga pieeja izmantota MK 2013. gada 30. aprīļa noteikumos Nr. 240 "Vispārīgie teritorijas plānošanas, izmantošanas un apbūves noteikumi" ietvertajā teritorijas izmantošanas veidu

³² Patērētāju tiesību aizsardzības likums, 1. pants.

³³ Brīvas pakalpojumu sniegšanas likums, 1. pants.

klasifikācijā. Tāpēc, veidojot RTP2030, saglabājami RTP2006-2018 izmantotās pakalpojumu klasifikācijas sistēmas pamatprincipi, pakalpojumu klāstu papildinot ar noteiktiem pakalpojumu veidiem, kam potenciāli ir nozīmīga ietekme pilsētvidē un tāpēc nepieciešami īpaši izvietojanas un/vai izmantošanas nosacījumi.

Priekšlikums pakalpojumu objektu klasifikācijai³⁴ iekļauts 3. pielikumā. Klasifikācijā detalizēta atļauto pakalpojumu veidi un objektu mērogs noteiktās pilsētas daļās jeb funkcionālajās zonās, balstoties uz tādiem kritērijiem kā:

- 1) pakalpojumu sniedzējam darbībai nepieciešamās teritorijas, būves un infrastruktūra;
- 2) uzņēmuma lielums;
- 3) pakalpojumu sniedzēja auditorija (pakalpojuma saņēmēju loks, mērogs, piemēram tuvākajā apkārtņē dzīvojošo cilvēku ikdienas pakalpojumi, apkaimes, pilsētas mēroga periodiskie pakalpojumi, unikāli, specifiski nacionāla vai starptautiska mēroga pakalpojumi);
- 4) apmeklētāju daudzums (atpūtas, sporta un kultūras industrijā – arī skatītāju daudzums);
- 5) objekta darbības ietekme apkārtņē, īpaši ietekme uz vides kvalitāti un iedzīvotāju sadzīves apstākļiem – konstatētie negatīvie (izslēdzošie vai ierobežojošie) faktori, tostarp, darbības ar bīstamām vielām, riska objekti.

4.2. Nosacījumi pakalpojumu uzņēmumu attīstībai

Pakalpojumu objektu attīstības galvenais priekšnoteikums ir to izvietojanas iespējamība visās apbūves teritorijās, tomēr, lai nepieļautu konfliktu veidošanās iespējamību, ir jāreglamentē pakalpojumu objekta, kuru atļauts izvietot visās apbūves teritorijās, lielums jeb platība, kas ir galvenais ietekmes uz pilsētvidi noteicošais faktors.

Pakalpojumu objektu attīstībā ir ieinteresēti gan uzņēmēji, gan pašvaldība, tomēr katram ir savi mērķi un vēlmes. Pašvaldības galvenais uzdevums ir nodrošināt sabiedrības labklājību un pilsētas ekonomisko noturību, savukārt uzņēmēja galvenais mērķis ir gūt pēc iespējas lielāku peļņu. Abu šo grupu mērķu dažādība ir izraisījusi ne mazumu konfliktu starp uzņēmējiem, pašvaldību un iedzīvotājiem. Lai izvairītos no konfliktsituāciju veidošanās, pilsētplānošanas praksē tiek definēti nosacījumi un vietas, kur uzņēmējdarbība ir atļauta, un konkretizēti uzņēmējdarbības un pakalpojumu objektu veidi, tādējādi veicinot arī uzņēmēju izvēli izvietot savu uzņēmumu pašvaldībai un iedzīvotājiem vēlamā vietā.

Lai mazinātu pakalpojumu objektu negatīvo ietekmi uz apkārtējo teritoriju attīstību un dzīvojamās vides kvalitāti, būtiski izvirzīt nosacījumus pakalpojuma objekta mērogam un funkcijai atbilstoši funkcionālās zonas specifikai. Tā, piemēram, teritorijās, kur prioritārā izmantošana ir savrupmāju un mazstāvu apbūve, pieļaujami vietēja mēroga pakalpojumu

³⁴ Pakalpojumu klasifikācijas priekšlikums izstrādāts pētījuma „Uzņēmējdarbības funkciju nodrošināšanai nepieciešamo teritoriju telpiskās struktūras izstrāde” ietvaros, izstrādātājs SIA “Grupa93”, Rīga, 2015

objekti, kam nav raksturīga intensīva transporta plūsma, savukārt daudzstāvu dzīvojamās apbūves teritorijās, kur apkalpojamo iedzīvotāju skaits ir lielāks, atbilstošs ir arī pakalpojumu objekta mērogs. Visplašākais pakalpojumu objektu klāsts un mērogu dažādība ir pieļaujama jauktas centra apbūves teritorijās ar intensīvu apbūvi un piemērotu satiksmes infrastruktūru.

Ņemot vērā iespējamo darbības ietekmi uz vidi, pakalpojumi, kuru sniegšana ir saistīta ar B vai C kategorijas piesārņojošu darbību, piemēram, degvielas uzpildes stacijas, automazgātaves, ķīmiskās tīrītavas un veļas mazgātavas, katlu mājas, būtu pieļaujamas jauktas izmantošanas teritorijās, kur netiek izvīzītas augstas dzīvojamās vides kvalitātes prasības.

4.3. Teritorijas pakalpojumu attīstībai (pakalpojumu centri)

RTP2006-2018 noteiktās 58 apkaimes, kas veido Rīgas teritoriālo struktūru, ir ļoti dažādas, ņemot vērā to platību un iedzīvotāju skaitu, apbūves blīvumu un struktūru, vēsturisko attīstību un tradīcijas. Līdz ar to nodrošinājums ar pakalpojumiem Rīgas apkaimēs ir neviendabīgs, to izvietojums un pieejamība atkarīga no pieprasījuma un ekonomiskiem apsvērumiem.

Stratēģijā rosināts apkaimēs definēt apkaimju centrus, kam būtu telpiska, funkcionāla, sociāla vai rekreatīva nozīme un kas veidotos socializēšanās mezgļpunktos jeb vietās, kurās būs iespējams attīstīt atraktīvu publisko telpu visiem apkaimes iedzīvotājiem. Ilgtermiņā apkaimju centros būtu vēlams daudzveidīgs pakalpojumu klāsts, tādējādi uzlabojot katra dzīvojamā rajona funkcionalitāti un pievilcību.

Tomēr teritorijas atbilstība apkaimju centra funkcionalitātei ir vērtējama pēc atšķirīgiem kritērijiem nekā pakalpojumu centram, jo apkaimju centrs var būt arī bez komerciālo pakalpojumu piedāvājuma – tam galvenokārt jānodrošina apkaimes kopienas veidošanas un socializācijas funkcija. Savukārt pakalpojumu centra galvenais uzdevums ir nodrošināt iespējami plašāku un viegli sasniedzamu pakalpojumu pieejamību atbilstoši iedzīvotāju vajadzībām un pieprasījumam.

Līdz ar to noteiktos gadījumos apkaimju centrs kalpotu arī kā pakalpojumu centrs, taču ne vienmēr pakalpojumu centrs pildīs arī apkaimju centra funkcijas, tāpēc apkaimju centra un pakalpojumu centra noteikšanai un plānošanai izmantojami atšķirīgi kritēriji.

Lai nodrošinātu iespējami plašāku pakalpojumu pieejamību, pakalpojumu centri ir klasificējami atbilstoši dažādiem parametriem, to starp, funkciju dažādība, mērķauditorija, apkalpojamās teritorijas lielums.

Pakalpojumu centru galvenais uzdevums – sniegt iedzīvotājiem nepieciešamos ikdienas pakalpojumus, ko veido:

- 1) tirdzniecības pakalpojumi;
- 2) sadzīves pakalpojumi;
- 3) sabiedriskās ēdināšanas pakalpojumi;
- 4) piegādes pakalpojumi;
- 5) finanšu pakalpojumi;

- 6) pārvietošanās pakalpojumi;
- 7) rekreācijas pakalpojumi, sportošanas pakalpojumi, labiekārtota publiskā ārtelpa;
- 8) citi – medicīnas, veterinārmedicīnas, skaistumkopšanas, u.c. pakalpojumi.

Mazumtirdzniecības un pakalpojumu objektu izvietojums lielā mērā nosaka konkrētās apkaimes un pilsētas kopumā attīstību, veidojot to kā kvalitatīvu un pievilcīgu dzīves vietu.

Ikdienas pakalpojumu centru lielums un pieejamo pakalpojumu klāsts ir atkarīgs no apkalpojamās teritorijas lieluma un iedzīvotāju blīvuma. Pakalpojumu centri pēc mēroga iedalāmi trīs līmeņos:

I līmeņa jeb kvartāla pakalpojumu centrs: komfortablā kājām iešanas attālumā (~300 m) esošs pakalpojumu objekts vai objektu kopums, kas nodrošina tuvākās apkārtnes iedzīvotājus ar ikdienas pakalpojumu pieejamību.

Pamatpakalpojums – pārtikas preču veikals un sabiedriskā transporta pieturvietas, velonovietne. Atsevišķās apkaimēs kvartāla pakalpojuma centra funkcijas var pildīt pilna servisa degvielas uzpildes stacija, taču šāda prakse nav veicināma;

II līmeņa jeb apkaimes pakalpojumu centrs: tirdzniecības un pakalpojumu objektu kopums, kurā ikdienas maršruta ietvaros ikvienam ērti sasniedzami plašāka spektra pakalpojumi, ejot ar kājām, braucot ar velosipēdu, privāto vai sabiedrisko transportu.

Galvenokārt lineārā formā koncentrēti izvietojušies tirdzniecības un pakalpojumu objekti, kur pārtikas veikals ir kā izteikts enkurobjekts, bet pieejami arī citu nelielu objektu, tai skaitā frizētavas, sadzīves preču veikala, aptiekas, bankomāta, kafējnīcas, neliela tirdziņa, ziedu veikala, u.c., piedāvātie pakalpojumi un preces.

Pakalpojumu centra mērķauditorija – tuvākās apkaimes iedzīvotāji. Tā kā piedāvāto pakalpojumu pieejamību izmanto arī pilsētas viesi vai tālāku apkaimju iedzīvotāji, priekšnosacījums II līmeņa kvartālu centru attīstībai ir nelielu un īslaicīgu autostāvvietu nodrošinājums un vismaz 2 dažādu virzienu sabiedriskā transporta maršrutu pieturvietas.

III līmeņa jeb pilsētas pakalpojumu centrs: liela mēroga tirdzniecības un pakalpojumu objekts vai teritorija, kurā pieejams visplašākais ikdienā nepieciešamo preču un/vai pakalpojumu spektrs.

III līmeņa pakalpojumu centram ir reģionāla nozīme, jo, lai gan tā mērķauditorija primāri ir konkrētās pilsētas daļas iedzīvotāji, tikpat nozīmīgi ir nodrošināt centra pieejamību arī attālāku Rīgas daļu un piepilsētas iedzīvotājiem. Šāda centra funkcijas nereti pilda tādi lieli tirdzniecības centri kā “Alfa” un “Spice”, tomēr šādu tirdzniecības centru attīstība pakalpojumu centru nodrošināšanai nevar būt pašmērķis, bet ir ņemama vērā, nosakot teritorijas jaunu pakalpojumu centru attīstībai.

Būtiska sastāvdaļa visu līmeņu pakalpojumu centriem ir kvalitatīva, labiekārtota publiskā ārtelpa.

2015. gadā SIA “Grupa93” izstrādātā pētījuma „Uzņēmējdarbības funkciju nodrošināšanai nepieciešamo teritoriju telpiskās struktūras izstrāde” ietvaros tika identificēti Rīgā esošie

pakalpojumu centri, kuri pēc pieejamo pakalpojumu klāsta atbilst pakalpojumu centru klasifikācijai. To izvietojums apskatāms 4. pielikumā.

Pētījuma rezultāti rāda, ka I līmeņa jeb kvartāla pakalpojumu centri 90% Rīgas iedzīvotāju ir sasniedzami mazāk nekā 5 minūšu gājiena attālumā. Šo centru objektu izvietojums ir dažāds – gan brīvi stāvošās ēkās, gan daudzdzīvokļu māju pirmajos stāvos. Kvartāla pakalpojumu centru attīstība galvenokārt atkarīga no tirgus situācijas – konkurences un pieprasījuma.

Apkaimes līmeņa pakalpojumu centri ir pieejami vairāk nekā pusē Rīgas apkaimju, atsevišķās apkaimēs pakalpojuma centra funkcijas nodrošina pilsētas pakalpojumu centri. Apkaimes līmeņa pakalpojumi 5-7 minūšu gājiena attālumā pieejami 76 % Rīgas iedzīvotāju.³⁵

Ņemot vērā iedzīvotāju skaitu un blīvumu, kā arī I līmeņa jeb kvartāla pakalpojumu centru īpatsvaru, trijās apkaimēs – Šampēterī, Zaslaukā un Čiekurkalnā būtu nepieciešams pievērst uzmanību ikdienas pakalpojumu pieejamības nodrošināšanai.

Pētījuma ietvaros identificētie III līmeņa jeb pilsētas pakalpojuma centri klasificējami piecās kategorijās, ņemot vērā to struktūru, veidošanos un atrašanos pilsētvidē:

- 1) Rīgas Centrāltirgus kā atsevišķs un unikāls pilsētas pakalpojumu centrs;
- 2) teritorijas ar blīvu pakalpojumu objektu izvietojumu – Rīgas Centrs un Bulvāra loks;
- 3) vēsturiski veidojušies pakalpojumu objektu sablīvējumi ap transporta maģistrālēm un krustojumiem;
- 4) lielveikalu klasteri pie transporta maģistrālēm – Imantā un Vienības gatvē;
- 5) tirdzniecības centri – “Alfa”, “Spice”, “Dole”, “Rīga Plaza”, “Olimpia”, “Domina”, “Atrium Azur”, “Sky&More”, “Origo”, “Stockmann”, “Mols”.

III līmeņa jeb pilsētas pakalpojumu centrā esošie uzņēmumi ir tieši ieinteresēti ērtas savas sasniedzamības nodrošināšanā, līdz ar to, izvērtējot savu tirdzniecība objektu mērķauditoriju, uzņēmēji izvēlas sev un potenciālajiem klientiem ērtāko novietojumu, ņemot vērā apkārt esošo apbūves struktūru, pilsētas transporta maģistrāles, pieejamās inženierkomunikācijas u.c. faktorus. Analizējot pilsētas pakalpojumu centru ģeogrāfisko novietojumu, ir skaidri redzama jauno un vēsturiski veidojušos pakalpojumu centru novietojumu atšķirība – jaunie pilsētas pakalpojumu centri ir novietojušies bijušajās liela mēroga ražošanas teritorijās, kā arī brīvās, līdz tam neapgūtās pilsētas daļās, kur iespējams piekļūt ar dažāda veida transportu, galvenokārt – autotransportu, bet vēsturiski veidojušos centru struktūru ietekmē apbūve, kas vairumā gadījumu ir blīva un lineāri izvietota. Detalizētas prasības un kritēriji publiskās ārtelpas veidošanai pakalpojumu centros vērtēti Apstādījumu struktūras un publisko ārtelpu tematiskajā plānojumā.

10 minūšu gājiena attālumā (800 m) no pilsētas pakalpojumu centriem dzīvo 61 % Rīgas iedzīvotāju, savukārt 40 % dzīvo 500 m attālumā.³⁶

³⁵ Pētījums „Uzņēmējdarbības funkciju nodrošināšanai nepieciešamo teritoriju telpiskās struktūras izstrāde”, SIA “Grupa93”, Rīga, 2015

³⁶ Pētījums „Uzņēmējdarbības funkciju nodrošināšanai nepieciešamo teritoriju telpiskās struktūras izstrāde”, SIA “Grupa93”, Rīga, 2015

Galvenie priekšnosacījumi pakalpojumu centru attīstībai ir pakalpojumu pieprasījums, ko nosaka iedzīvotāju blīvums, kā arī uzņēmēju iespējas attīstīt pakalpojumu objektu, ņemot vērā pilsētas inženiertehnisko infrastruktūru (transporta infrastruktūra, inženierkomunikācijas), brīvo teritoriju nodrošinājumu pakalpojumu centros, kā arī teritorijas plānojuma nosacījumi objekta izveidei.

Rīgas pilsētā pakalpojumu centru pieejamība kopumā ir vērtējama kā laba un nav nepieciešams šobrīd noteikt īpašas jaunas pakalpojumu centru attīstības teritorijas, bet ir koncentrējama uzmanība uz esošo pakalpojumu centru kvalitatīvo attīstību – pakalpojumu klāsta, sasniedzamības, vizuālās kvalitātes, infrastruktūras pilnveidošanu.

Visos pakalpojumu centros ir vēlams pievērst uzmanību tā labiekārtošanai un vizuālās kvalitātes uzlabošanai, t.i., ielas telpas koptēla radīšanai, primāri no kājāmgājēju viedokļa. Tas attiecas arī uz pakalpojumu centriem, kas veidojušies vēsturiski, galvenokārt ielu krustpunktos, piemēram, Mežaparks, Bolderāja, Sarkandaugava, Čiekurkalna tirgus, Teika, Āgenskalns, Centrs un Vecpilsēta. Minētajās teritorijās pievēršama uzmanība arī īslaicīgu autostāvvietu izveidei.

Jāpievērš uzmanība gar maģistrālajām ielām izvietoto pakalpojumu centru pieejamība kājāmgājējiem un velobraucējiem drošas un komfortablas kājāmgājēju infrastruktūras neesamības dēļ.

Izmantoto informācijas avotu saraksts

Tiesību akti

1. Aizsargjoslu likums. Pieņemts Latvijas Republikas Saeimā 05.02.1997. ar grozījumiem, kas pieņemti līdz 23.10.2014.
2. Civilās aizsardzības likums. Pieņemts Latvijas Republikas Saeimā 05.10.2006. ar grozījumiem, kas pieņemti līdz 07.03.2013.
3. Ķīmisko vielu likums. Pieņemts Latvijas Republikas Saeimā 01.04.1998. ar grozījumiem, kas pieņemti līdz 18.09.2014.
4. Par ietekmes uz vidi novērtējumu. Pieņemts Latvijas Republikas Saeimā 14.10.1998. ar grozījumiem, kas pieņemti līdz 05.06.2014.
5. Par pašvaldībām. Pieņemts Latvijas Republikas Saeimā 19.05.2004. ar grozījumiem, kas pieņemti līdz 08.10.2015.
6. Par piesārņojumu. Pieņemts Latvijas Republikas Saeimā 15.03.2001. ar grozījumiem, kas pieņemti līdz 06.02.2014.
7. Teritorijas attīstības plānošanas likums. Pieņemts Latvijas Republikas Saeimā 13.10.2011. ar grozījumiem, kas pieņemti līdz 13.02.2014.
8. Ministru kabineta 03.11.2009. noteikumi Nr. 1290 „Noteikumi par gaisa kvalitāti”
9. Ministru kabineta 18.09.2007. noteikumi Nr. 626 „Noteikumi par paaugstinātas bīstamības objektu noteikšanas kritērijiem un šo objektu īpašnieku (valdītāju, apsaimniekotāju) pienākumiem riska samazināšanas pasākumu nodrošināšanai” ar grozījumiem, kas pieņemti līdz 15.08.2013.
10. Ministru kabineta 19.07.2005. noteikumi Nr. 532 „Noteikumi par rūpniecisko avāriju riska novērtēšanas kārtību un riska samazināšanas pasākumiem” ar grozījumiem, kas pieņemti līdz 13.02.2014.
11. Ministru kabineta 19.08.2014. noteikumi Nr. 500 „Vispārīgie būvnoteikumi”
12. Ministru kabineta 30.04.2013. noteikumi Nr. 240 „Vispārīgie teritorijas plānošanas, izmantošanas un apbūves noteikumi”
13. Rīgas domes 14.11.2006. saistošie noteikumi Nr. 60 „Par gaisa piesārņojuma teritoriālo zonējumu” ar grozījumiem, kas pieņemti līdz 03.11.2009.
14. Rīgas domes 18.01.2011. saistošie noteikumi Nr. 108 „Par kārtību, kādā tiek saskaņota un organizēta ielu tirdzniecība” ar grozījumiem, kas pieņemti līdz 17.12.2013.
15. Rīgas domes 18.01.2011. saistošie noteikumi Nr. 109 „Par pašvaldības nodevu par tirdzniecību publiskās vietās Rīgā” ar grozījumiem, kas pieņemti līdz 04.11.2014.
16. Rīgas domes 20.12.2005. saistošie noteikumi Nr. 34 „Rīgas teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi” ar grozījumiem, kas pieņemti līdz 18.06.2013.

Plānošanas dokumenti

1. Rīgas attīstības programma 2014.-2020.gadam. Apstiprināta ar Rīgas domes 27.05.2014. lēmumu Nr. 1173
2. Rīgas ilgtspējīgas attīstības stratēģijā līdz 2030. gadam. Apstiprināta ar Rīgas domes 27.05.2014. lēmumu Nr. 1173
3. Rīgas teritorijas plānojums 2006.–2018.gadam. Apstiprināts ar Rīgas domes 20.12.2005. lēmumu Nr. 749 ar grozījumiem, kas pieņemti līdz 18.06.2013.

Pētījumi

1. Rīcības plāns prioritāro ekonomikas nozaru konkurētspējas paaugstināšanai un Rīgas darba tirgus analīze. Rīga: NK Konsultāciju birojs, (iepirkuma identifikācijas Nr.: RD PAD 2013/44), 2013.
2. Rīgas teritorijas plānojuma 2006.-2018.gadam realizācijas izvērtējums. Rīga: Grupa93, (iepirkuma identifikācijas Nr.: RD PAD 2013/12), 2013.
3. Uzņēmējdarbības funkciju nodrošināšanai nepieciešamo teritoriju telpiskās struktūras izstrāde. Rīga: Grupa93, (iepirkuma identifikācijas Nr.: RD PAD 2014/16), 2014.

Sabiedrības līdzdalības pasākumu materiāli

1. Rīgas teritorijas plānojuma līdz 2030. gadam izstrādes ietvaros īstenotais sabiedrības līdzdalības pasākums „Apkaimju gids” sanāksmju protokoli. Rīga: 2015.
2. Rīgas teritorijas plānojuma līdz 2030. gadam izstrādes ietvaros īstenotais sabiedrības līdzdalības pasākums „Iedzīvotāju sanāksmes apkaimēs”, sanāksmju protokoli. Rīga: 2013.
3. Rīgas teritorijas plānojuma līdz 2030. gadam izstrādes ietvaros īstenotais sabiedrības līdzdalības pasākums „Starptautiskās izstādes „Tech Industry 2014” ietvaros rīkotā uzņēmēju aptauja”, aptaujas anketas. Rīga: 2014.
4. Rīgas teritorijas plānojuma līdz 2030. gadam izstrādes ietvaros īstenotais sabiedrības līdzdalības pasākums „Tematiskie semināri”, sanāksmes protokols. Rīga: 23.10.2014.

Sabiedrības līdzdalības pasākumu materiāli

1. Rīgas teritorijas plānojuma līdz 2030. gadam izstrādes ietvaros iesniegtie priekšlikumi, kas saņemti Rīgas domes Pilsētas attīstības departamentā no 01.01.2006. līdz 01.08.2015.

Grāmatas

1. Rīga – pilsēta, kas dzīvo... 2009-2012. Rīga: Rīgas domes Pilsētas attīstības departaments, 2012.

Elektroniskie resursi

1. Latvijas tirdzniecības centru klasifikācija un apskats. Rīga: Latio, 2006.